

Νιάρυστα

ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΤΑΧΥΔΕΛΙΑ
ΝΑΟΥΣΤΑ
Αρ. ΑΔ. 4360
Hellenic Post

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Έτος 34ο - Ιανουάριος - Μάρτιος 2011
ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 134 - ISSN 1106-2118

-Ρόπουτοι

-Επιστολή των Ναουσαίων 1852

-Οικονομική κρίση

Περιεχόμενα

Εν συντομία... Πολιτιστικά και άλλα, του τριμήνου...	4
Νίκου Σπάρτη: Ρόπουτοι (θόρυβοι) και φωνές που χάθηκαν στη Νάουσα.....	10
Μανώλη Βαλσαμίδη: Επιστολές επί τουρκοκρατίας προς την Οθωμανική κυβέρνηση, τύπος και ουσία.....	12
Κώστα Κούλη: Μια οικογενειακή ιστορία.....	18
Μαρίας Βασ. Γιαννακοβίτη: Η αλήθεια για την τραγική τύχη του Αποστόλου Γιαννακοβίτη και των παιδιών του που κατασχοφάντηθηκαν.....	22
Δημήτρη Ευθ. Βλάχου: Οικονομική κρίση.....	24
Γιάννης Λίτος: Ελπίδα μου Βικτώρια.....	36
Στυλιανίδη Δ, Θεριού Ι, Σιμώνη Α, Μπίρη Δ.: Κράνεια	37

“ΝΙΑΟΥΣΤΑ”

ΤΡΙΜΗΝΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
“ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ”

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2011

Ετος 34ο - Τεύχος 134, Αριθμός ISSN: 1106 2118

ΙΔΡΥΤΕΣ: Σύλλογος Αποφοίτων Νάουσας, (+) Οδυσσεύς Ντινόπουλος

ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: Αλέξανδρος Οικονόμου, πρόεδρος Δ.Σ.

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ: Αλέξανδρος Οικονόμου, Ευγενία Ζάλιου, Πέτρος Στοϊδης, Βάσω Στάνιου, Θεόδωρος Ζιώτας, Ελισάβετ Χ" Μαλούση-Ρούκαλη, Δήμητρα Τζάκη-Μπεσλίκια.

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ - ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:

- Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας

- Διον. Σολωμού 3 Τ.Κ. 59200 ΝΑΟΥΣΑ, τηλ. 2332024102

- Αλεξ. Οικονόμου, Καρανάτσιου 2, 59200 Νάουσα, τηλ. 22332029380

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:

Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος τηλ. 2331060331

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: Η Νάουσα από τον Προφήτη Ηλία

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ: Χρήστος Πρασινάκης τηλ. 2353024287

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ:

ΗΛΙΟΣ Φ. - ΡΑΛΛΗΣ Κ. & ΣΙΑ Ο.Ε.

3ο χλμ. Νάουσας - Σ.Σ. Νάουσας, Τηλ - Φαξ 2332027638

Η συντακτική επιτροπή του περιοδικού δεν φέρει καμία ευθύνη για τα ενυπόγραφα κείμενα που δημοσιεύονται. Την ευθύνη φέρει ο υπογράφων το κείμενο.

Σημείωμα της Σύσταξης

Πλούσια η θεματογραφία του ανοιξιάτικου τεύχους με ιδιαίτερες αναφορές στη νεότερη ιστορία μας για τους φιλόστοργους και όχι μόνο αναγνώστες. Ξεχωρίζει το ύψιστης ιστορικής αξίας έγγραφο - επιστολή των Ναουσαίων προς τον τούρκο κατακτητή, όπου διεκτραγωδούνται τα δεινά τους, τριάντα χρόνια μετά το ολοκαύτωμα της πόλης. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ιστορίες που αποκαλύπτουν τη δράση παλιών οικογενειών της πόλης, η άποψη για την οικονομική κρίση και την έξοδο απ' αυτήν, οι χαμένοι θόρυβοι (ρόπουτοι) της Νάουσας αλλά και η αξία της κρανειαίς και των καρπών της.

Τα ψηφιοποιημένα τεύχη του περιοδικού μας (η ψηφιοποίηση έγινε από τη Δημόσια Βιβλιοθήκη Βέροιας) καθώς και τα περιεχόμενα των πρόσφατων τευχών μπορείτε να τα δείτε στη διεύθυνση:

<http://politistikietaireianaoussas.blogspot.com>

- ποιος ξέρει -

ίσως εκεί που κάποιος αντιστέκεται χωρίς ελπίδα,

ίσως εκεί να αρχίζει η ανθρώπινη ιστορία, που λέμε,

κι η ομορφιά του ανθρώπου.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΡΙΤΣΟΣ, «Ελένη»

ΧΡΟΝΙΑ ΠΟΛΛΑ

Διακίνηση περιοδικών

Εμβάσματα συνδρομές:

Αλέξανδρος Οικονόμου

Καρανάτσιου 2, Νάουσα, ΤΚ 59200, τηλ. 2332029380

Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας

Σολωμού 3, ΤΚ 59200, τηλ. 2332024102

Περιοδικά και βιβλία αποστέλλονται

ταχυδρομικά με αντικαταβολή

Είναι διαθέσιμα όλα τα παλιά τεύχη του περιοδικού για να συμπληρώσετε ενδεχομένως τις ελλείψεις σας.

Τιμοκατάλογος εκδόσεων

που διατίθενται από την Π. Ε. Νάουσας

Τιμή τεύχους: 5.00€

Ε. Στουγιαννάκη: Ιστορία της πόλεως Ναούσης 20.00€

Συλλογικός τόμος: Νάουσα, 19ος-20ος αι. 25.00€

(Σκληρό εξώφυλλο) 30.00€

Δ. Βλάχου: Η ΑΝΑΦΟΡΑ ΜΟΥ 20.00€

ΙΣΧΝΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ: 20.00€

Εν συντομία...

Πολιτιστικά και άλλα, του τριμήνου

Μπορεί αυτήν την περίοδο η οικονομική κρίση να αποτελεί την πρώτη προτεραιότητα στις σκέψεις του καθενός και το πρώτο θέμα συζήτησης ωστόσο υπάρχει μεγάλη ανταπόκριση του κοινού σε προσκλήσεις ποικίλων πολιτιστικών γεγονότων που διοργανώνονται από διάφορους φορείς. Και δεν ήταν λίγα αυτά που φιλοξενήθηκαν κυρίως στο δημοτικό θέατρο, αλλά και στην Εστία Μουσών και στο Πολιτιστικό Κέντρο της Σχολής Αριστοτέλους κατά τους πρώτους τρεις μήνες της νέας χρονιάς. Επιλέγουμε λοιπόν τα σημαντικότερα και ιδιαίτερα αυτά που δεν αποτελούν καθιερωμένες εκδηλώσεις των πολιτιστικών μας συλλόγων, οι οποίοι αγωνίζονται πάντα και παρουσιάζουν στο κοινό της πόλης μας αλλά και στο εξωτερικό εξαιρετικές εκδηλώσεις.

«Με δύναμη ...στην Ελλάδα»

Η θεατρική παράσταση “Χωρίς Μουσική”, παρουσιάστηκε στο δημοτικό θέατρο στο πλαίσιο πανελλήνιας περιοδείας εννέα επιλεγμένων θεατρικών ομάδων, με ισάριθμες επιτυχημένες παραστάσεις, που έχουν ήδη παρουσιαστεί με επιτυχία στην Αθήνα τις

προηγούμενες χρονιές, συμμετέχοντας στο πρόγραμμα “Με δύναμη ... στην Ελλάδα”, το οποίο υποστηρίζεται από την ΟΠΑΠ Α.Ε. στο πλαίσιο της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

Το “Χωρίς Μουσική”, μιλάει για τις δυσκολίες που συναντάει ένας καλλιτέχνης στην εξάσκηση της τέχνης του, δυσκολίες που προέρχονται όχι μόνο από το εξωτερικό περιβάλλον και την πολιτική εξουσία που συχνά θέτει εμπόδια αλλά και από τις προσωπικές αντιφάσεις και ανασχές του ίδιου του καλλιτέχνη. Πρόκειται για ένα θεατρικό

πειραματισμό πάνω στη σχέση πρόζας και μουσικής, γιατί ενώ ονομάζεται Χωρίς Μουσική, η μουσική βρίσκεται στον πυρήνα του και αποτελεί κινητήρια δύναμή του. Με αφετηρία αυτές τις σκέψεις δημιουργήθηκε η ιστορία ενός πιανίστα, ο οποίος αποκόπτεται ξαφνικά με βίαιο τρόπο από την τέχνη του και εκτοπίζεται από ένα αυταρχικό καθεστώς σε ένα ερημονήσι. Ερμήνευσαν οι Ιωάννα Αγγελίδη, Μαρία-Δάφνη Καμμένου, Ελίτα Κουνάδη, Θανάσης Χαλκιάς. Σκηνοθεσία: Κώστας Γάκης. Κείμενο: Ιωάννα Αγγελίδη, Ασπασία-Μαρία Αλεξίου, Κώστας Γάκης, Γεωργία Γεωργόνη, Μαρία-Δάφνη Καμμένου. Σκηνικά-Κοστούμια: Παναγιώτα Κοκκορού. Μουσική-τραγούδια: Κώστας Γάκης.

Μυσταγωγία με Χατζηδάκι

Σε πραγματική μυσταγωγία συμμετείχαν οι ακροατές που γέμισαν το δημοτικό θέατρο παρακολουθώντας τη συναυλία αποκλειστικά με έργα του Μάνου Χατζηδάκι, που ερμήνευσαν οι: Φώτης Θεοδωρίδης (τραγούδι), Σάκης Κοντονικόλας (πιάνο), Ελένη Τσαουσάκη (άρπα), Κώστας Ματσίγκος, Σταύρος Κρομμύδας (κιθάρα), Λεωνίδα Κυρίδης (κοντραμπάσο). Στο πρώτο μέρος παρουσιάστηκαν, για πρώτη φορά μετά από 40 χρόνια που ηχογραφήθηκαν, οι “Δεκαπέντε Εσπερινοί”, ορχηστρικές διασκευές του ίδιου του Μάνου πάνω σε γνωστά δικά του

τραγούδια, και στο δεύτερο μέρος ο Φώτης Θεοδωρίδης ερμήνευσε με μοναδική ευαισθησία γνωστά και άγνωστα τραγούδια του συνθέτη από διάφορες συνθετικές δουλειές του.

Την εκδήλωση προλόγισε ο πρόεδρος του Συλλόγου Φίλων Μουσικής κ. Γ. Ορδουλίδης, που είχε και την οργανωτική ευθύνη της εκδήλωσης, στον οποίο οφείλονται συγχαρητήρια για την πρωτοβουλία του αυτή, που έρχεται σε μια περίοδο δύσκολη να μας «ταξιδέψει» σε σφαίρες πάνω από τη μαύρη καθημερινότητα.

Τα παιδιά τραγουδούν και χορεύουν

Μια όμορφη εκδήλωση με μουσική και χορό και με τίτλο “MUSICA MIA” παρουσίασαν οι μαθητές της Γ’ τάξης του 1ου Λυκείου Νάουσας, στο δημοτικό θέατρο, προσπαθώντας να συγκεντρώσουν χρήματα για την πολυήμερη εκδρομή τους. Η εκδήλωση περιλάμβανε όλα τα είδη μουσικής, από το έντεχνο ελληνικό τραγούδι μέχρι το ροκ και το χιπ χοπ, καθώς και σύγχρονο χορό μαζί με τάνγκο. Οι μαθητές που συμμετείχαν στην εκδήλωση, με την

καθοδήγηση του καθηγητή κ. Σαμόγλου, ήταν:

Hip Hop συγκρότημα Fever G: Γιατζιτζής Χρήστος, Παπακώστας Κων/νος, Οβαδίας Ισαάκ, Σιαμίδου Φαίη, Τσάκωνα Δέσποινα, Παραστατίδου Βαρβάρα, Κοκοβίδης Δημήτριος.

Rock συγκρότημα: Βελιγδένης Σταύρος (κιθάρα), Δόδης Στέλιος (κιθάρα και φωνή), Μήττας Ιωάννης (μπάσο), Λιβαδίτης Θέμης (κρουστά και φωνή).

Έντεχνο: Γιατζιζόγλου Ιάσων (πιάνο), Πέιου Αθηνά (τραγούδι), Σιαμίδου Φαίη (τραγούδι).

Χορευτικό: Βαλαή Ελισάβετ, Μαλιάσα Θάλεια, Μαλιάσας Χρήστος, Βαφέα Βασιλική, Γαλίτη Δανάη, Σωτηρόπουλος Στέλιος, Κατσιώκαλης Μηνάς, Λαζάρου Μιχάλης, Ματίγια Ανδρέας, Ανθοπούλου Ξένια.

Αφιέρωμα στον Βασίλη Τσιτσάνη

Μια εξαιρετική συναυλία - αφιέρωμα στον Βασίλη Τσιτσάνη - η ορχήστρα της νεοσύστατης μουσικής εταιρείας μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα “Βασίλης Τσιτσάνης” που ιδρύθηκε πρόσφατα στην πόλη μας, σηματοδοτώντας με τον τρόπο αυτό και την έναρξή της λειτουργίας της. Το μουσικό σύνολο “Βασίλης Τσιτσάνης” αποτελούν οι: Φωτεινή Βελεσιώτου (τραγούδι), Παναγιώτης Αστεριάδης (μπουζούκι, τραγούδι), Δημήτρης Σφίγγος (κιθάρα, τραγούδι), Δημήτρης Τσιολχάς (ακορντεόν), Μίλτος Τσαλιγόπουλος (κοντραμπάσο) και Νίκος Ορδουλίδης (πιάνο, τραγούδι).

Την πρώτη αυτή εκδήλωση τίμησαν με την παρουσία τους ο γιος του συνθέτη κ. Κώστας Τσιτσάνης ο οποίος, μαζί με την

κόρη του Βασίλη Τσιτσάνη, Βικτωρία (που δεν παραβρέθηκε) ανακηρύχθηκαν επίτιμα μέλη της εταιρείας, ο τραγουδιστής και φίλος του συνθέτη Γιώργος Νταλάρας, καθώς και ο καλλιτεχνικός διευθυντής του “Κέντρου Έρευνας – Μουσείου Τσιτσάνη” των Τρικάλων κ. Στέλιος Καραγιώργος.

Εκ μέρους της νεοσύστατης Αστικής μη Κερδοσκοπικής Εταιρείας Μουσικής Νομού Ημαθίας “Βασίλης Τσιτσάνης” ο κ. Γιώργος Ορδουλίδης αναφέρθηκε στους σκοπούς ίδρυσής της, «ως ελάχιστη ένδειξη σεβασμού για το έργο του Βασίλη Τσιτσάνη» όπως είπε, με σκοπό την ανάδειξη και την προβολή του έργου του στην Ελλάδα και το εξωτερικό. Ο Γ. Νταλάρας εξέφρασε τη χαρά του για το γεγονός ότι γίνονται σημαντικά πράγματα και εκτός Αθηνών. «Είμαι ενθουσιασμένο που βλέπω έξω από την Αθήνα να γίνονται πράγματα σημαντικά. Σε εποχή κρίσης άριστα κάνετε και επενδύετε στον πολιτισμό... Ο Β. Τσιτσάνης ξεπέρασε τον θάνατό του και αυτή τη στιγμή είναι εδώ μαζί μας. Η αύρα του, η αίγλη και το κλέος του έρχεται και μας ξαναβάζει στο “παιχνίδι”. Άνθρωποι σαν τον Τσιτσάνη ζουν πάντα στις καρδιές των ανθρώπων με τα τραγούδια τους. Μας στήριζε και μας έδινε ελπίδα για το μέλλον», είπε.

Ο Σταύρος Παζαρέντζης και οι «Μουσικές του κόσμου»

Μια ακόμα εξαιρετική μουσική βραδιά

παρουσιάστηκε στο δημοτικό θέατρο, με τη συμμετοχή του δικού μας Σταύρου Παζαρέντζη, της Αρετής Κετιμέ, και του Γιώργου Γιαννούλη, που ερμήνευσαν «Μουσικές του Κόσμου». Στο κατάμεστο θέατρο, ο Σταύρος Παζαρέντζης στο κλαρίνο και άλλα παραδοσιακά όργανα, η Αρετή Κετιμέ με την αγγελική φωνή της και ο Γιώργος Γιαννούλης, με μια σπάνια ερμηνεία σε όλα τα τραγούδια που εκτέλεσε, ταξίδεψαν τον κοινό στον γοητευτικό κόσμο της παραδοσιακής μουσικής αλλά και της «Μουσικής του Κόσμου». Ξεχωριστές στιγμές της βραδιάς: η πατινάδα της έναρξης από την οικογένεια Παζαρέντζη, η «Μακρινίτσα» τραγουδισμένη από την Αρετή Κετιμέ, που όπως είπε την έμαθε από την Ελένη Τσαλιγοπούλου, καθώς και τα σόλο του Σταύρου Παζαρέντζη, που απέδειξε ότι δίκαια συγκαταλέγεται στους κορυφαίους

Έλληνες μουσικούς του είδους. «Το δρώμενο της Νάουσας δεν θα μπορούσε να υπάρξει χωρίς τη μουσική του ζουρνά, τη μουσική του Τρύφωνα Παζαρέντζη (πατέρα του Σταύρου) και της οικογένειας Παζαρέντζη», σημείωσε η αντιδήμαρχος κ. Καρυδά στο χαιρετισμό της.

Ποιητική εκδήλωση

Η ποιητική συλλογή “Στα ρείθρα του χρόνου” της φιλόλογου-ποιήτριας κ. Νανάς Παπαϊωάννου, παρουσιάστηκε στην Εστία Μουσών, σε εκδήλωση που διοργάνωσαν το Τμήμα Βιβλιοθήκης του ΔΗΠΙΟΝ και η Ένωση Λογοτεχνών Βορείου Ελλάδος. Για το έργο της ποιήτριας μίλησε η δημοσιογράφος κ. Μαργαρίτα Δαμιανίδου, η οποία αναφέρθηκε

στο ποιητικό έργο της κ. Παπαϊωάννου, τονίζοντας ότι κέρδισε την εμπιστοσύνη των αναγνωστών από το πρώτο κιόλας ποιητικό εγχείρημά της (“Αμαρυλλίδος αστροφεγγιά”). Υπογράμμισε ότι στη συλλογή “Στα ρείθρα του χρόνου” αποτυπώνει με ευαισθησία, ιδέες, εικόνες και συναισθήματα, επιβεβαιώνοντας την ικανότητά της να επικοινωνεί με τον αναγνώστη, ο οποίος, όπως σημείωσε, διαπιστώνει πως η γεννεσιουργός αιτία της ποίησής της είναι η αγάπη για τον άνθρωπο, τη ζωή και το θεό.

Ειδικότερη αναφορά και αναλυτική παρουσίαση του ποιητικού έργου της κ. Παπαϊωάννου έκανε ο ποιητής Ηλίας Τσέχος, ο οποίος μεταξύ άλλων τόνισε ότι, τα 50 ποιήματα που αποτυπώνονται στις 64 σελίδες του βιβλίου, ως μία όμορφη και χαριτωμένη ποιητική πρόταση. Είπε ότι η ποιήτρια καταθέτει θρησκευτικολατρικά ποιήματα και ποιήματα αρχαιολογικής μέθης, αντιπολεμικούς ύμνους, εξομολογητικές τάσεις, συγγενικές αφιερώσεις, δίχως νεωτερίστικες τάσεις ύφους που ωθούν τον αναγνώστη να πιστέψει στις προθέσεις της ποιήτριας και τον προτρέπουν να διαβάσει το πόνημά της. Καταλήγοντας, σημείωσε ότι “Στα ρείθρα του χρόνου” ή στα αυλάκια του χρόνου ή στις αυλακιές του χρόνου ρέουμε όλοι, ίδια και όμοια του χάους, ίδια και όμοια του εαυτού μας, έστω και των ειδώλων μας.

Την παρουσίαση του βιβλίου συντόνισε ο υπεύθυνος του Τμήματος Βιβλιοθήκης του ΔΗΠΟΝ κ. Κώστας Περισσοράτης ενώ ακολούθησε απαγγελία ποιημάτων από τον

Ηλία Τσέχο, τη βιβλιοθηκονόμο κα Αναστασία Κωνσταντίνου-Παλαιά και την ίδια την ποιήτρια που καταχειροκροτήθηκαν.

“Τόπων διάλογοι: ΣΑΝΤΟΡΙΝΗ - ΝΑΟΥΣΑ”

Έκθεση τοιχογραφίας της Μαρίας Σαγρή - Μερτζάνη

Έναν διαφορετικό τρόπο από τη συνηθισμένη ζωγραφική σε πανί ή σε ξύλο διάλεξε η Μαρία Σαγρή για να αναπτύξει το ζωγραφικό της ταλέντο. Μυήθηκε στα μυστικά της αρχαίας τέχνης της τοιχογραφίας και με τον τρόπο αυτό δημιουργεί τις εικαστικές της συνθέσεις. Σίγουρα η επαφή της με την Σαντορίνη και τις περίφημες τοιχογραφίες της θαμμένης πόλης στο Ακρωτήριο, την επηρέασαν μιας και αντιγράφοντάς τες σε μικρότερη κλίμακα προσέγγισε ουσιαστικά την τεχνική αυτή. Μια τεχνική πολύ δύσκολη που απαιτεί ταχύτητα στην εκτέλεση γιατί ακριβώς γίνεται πάνω σε

υγρό ακόμη κονίαμα ώστε να ενσωματωθούν τα χρώματα στη μάζα του και να παραμείνουν αναλλοίωτα στο χρόνο (φρέσκο). Από κει και πέρα όμως η καλλιτέχνη προχώρησε και σε άλλου είδους απεικονίσεις των αγαπημένων τόπων που διαμένει, φέρνοντας σε αρμονική αντιπαράθεση τα μοναδικά τοπία της Νάουσας και της Σαντορίνης, όπως παρουσιάστηκαν στην έκθεση στο ισόγειο της δημοτικής βιβλιοθήκης.

Η Μαρία Σαγρή γεννήθηκε στη Νάουσα,

είναι απόφοιτος της Δραματικής Σχολής του ΚΘΒΕ και δραστηριοποιείται με το σύζυγό της στη Σαντορίνη, όπου διατηρούν γκαλερί έργων τέχνης.

Ενδιαφέρουσες παρουσιάσεις νέων εκδόσεων

* «Λυπάμαι, χάσατε!»

Ο Σύλλογος Φίλων της Μουσικής σε συνεργασία με τον ΔΗΠΟΝ παρουσίασαν το νέο βιβλίο του Κώστα Μπλιάτκα, *«Λυπάμαι Χάσατε!»*. Στο βιβλίο ο συμπολίτης μας δημοσιογράφος και Γ. Διευθυντής της ΕΤ3 περιγράφει πρόσωπα και πράγματα που καθόρισαν την ιστορία του ελληνικού ποδοσφαίρου με έμφαση στη δεκαετία του εξήντα και εβδομήντα. Το βιβλίο περιέχει πάνω από πενήντα ιστορίες που αναφέρονται σε σημαντικά γεγονότα της κοινωνικής και πολιτικής ακόμα ιστορίας του ελληνικού ποδοσφαίρου.

Για το βιβλίο, αλλά και για τον Κώστα Μπλιάτκα μίλησαν ο πρόεδρος των εκδοτών Β. Ελλάδας κ. Μπαρμπουνάκης που εξήρε την προσφορά του Κ. Μπλιάτκα με το δημοσιογραφικό και συγγραφικό του έργο, ενώ

αναφερόμενος στο βιβλίο είπε ότι μέσα από αυτό περιγράφονται στιγμές που κυριαρχούσε η άμιλλα στο ποδόσφαιρο. Μίλησε ακόμη ο συμμαθητής και συμφοιτητής του συγγραφέα Δημήτρης Ρίζος, ο οποίος, αναφερόμενος στον

“συνοδοιπόρο”, όπως τον χαρακτήρισε, Κώστα Μπλιάτκα, είπε ότι από τα εφηβικά του χρόνια είχε έφεση στη δημοσιογραφία και ότι ξεχώριζε για τις πλούσιες γνώσεις που είχε πάνω στα αθλητικά. «Είναι από τους δημοσιογράφους που κάνουν δημοσιογραφία», σημείωσε. «Ο Κώστας Μπλιάτκας με γλαφυρό και δημοσιογραφικό τρόπο περιγράφει στιγμές της τότε χρυσής εποχής του ποδοσφαίρου, τότε που κυριαρχούσε η αθωότητα και η αγάπη για τη φανέλα», σημείωσε ο κ. Ιωσηφίδης, που είχε το γενικό συντονισμό της παρουσίασης. Ο ίδιος ο Κώστας Μπλιάτκας είπε ότι με το βιβλίο αυτό κλείνει μια τριλογία γύρω από το ποδόσφαιρο, είπε ότι μέσα από τις σελίδες του προσπάθησε να ανασυνθέσει έναν μύθο με “έγχρωμη” διάθεση απέναντι σε μια “ασπρόμαυρη” εποχή και ότι ο τίτλος “Λυπάμαι Χάσατε” απευθύνεται στους σημερινούς φιλάθλους που έχουν χάσει τη μαγεία εκείνης της εποχής, τότε που στο ποδόσφαιρο κυριαρχούσε η αγνότητα των συναισθημάτων.

Στην εκδήλωση προβλήθηκε και ένα μικρό ντοκιμαντέρ με σπάνια ντοκουμέντα από το ποδόσφαιρο της δεκαετίας του ‘60.

* Αρχαιολογικού ενδιαφέροντος εκδόσεις

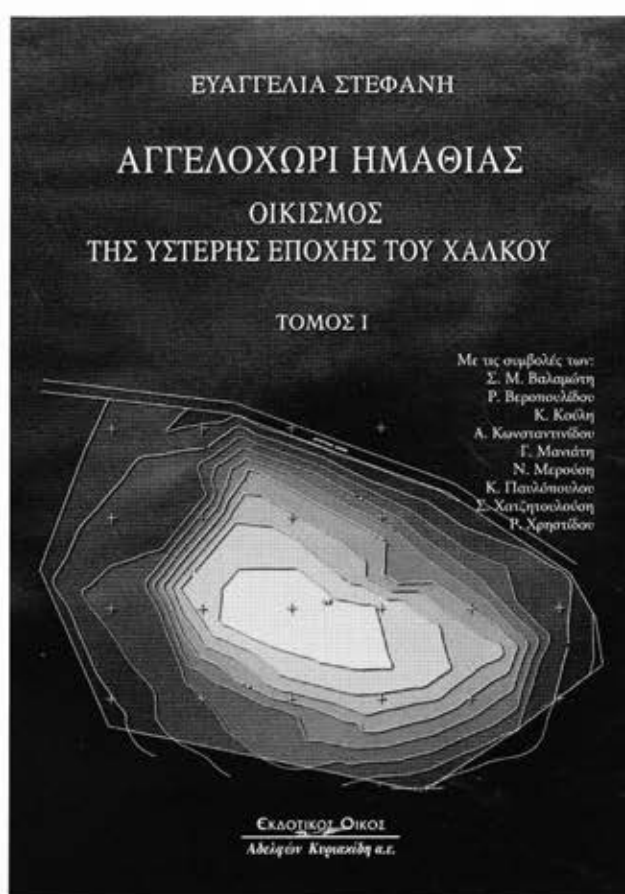
Στο Πολιτιστικό Κέντρο της Σχολής Αριστοτέλους παρουσιάστηκαν τα καινούρια βιβλία των αρχαιολόγων Ευαγγελίας Στεφανή *“Αγγελοχώρι Ημαθίας: Οικισμός της Ύστερης Εποχής του Χαλκού, Τόμος Ι”* και Ευρυδίκης Κεφαλίδου *“Ασώματα, ένα αρχαίο Νεκροταφείο στην Ημαθία”* από την δρ. Μαρία Λιλιμπάκη-Ακαμάτη, επίτιμο Έφορο Αρχαιοτήτων και την δρ. Πολυξένη Αδάμ-Βελένη, διευθύντρια Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης.

Ειδικότερα για το Αγγελοχώρι στο βιβλίο αναφέρονται, μεταξύ άλλων, τα εξής: «Ο προϊστορικός οικισμός στο Αγγελοχώρι κατοικήθηκε αδιάλειπτα από τις πρώιμες φάσεις της Ύστερης Εποχής του Χαλκού έως το τέλος της ή στην αρχή της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου. Η ίδρυση του οικισμού τοποθετείται,

με βάση τα αρχαιολογικά δεδομένα, αλλά και σύμφωνα με το πλαίσιο που προσφέρουν οι ραδιοχρονολογήσεις μετά τα μέσα του 17^{ου} αι. π.Χ., ενώ δεν μπορεί να προσδιοριστεί με την ίδια ασφάλεια το χρονολογικό όριο εγκατάλειψης της θέσης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι το τελευταίο, προς την επιφάνεια της τούμπας, αρχαιολογικό στρώμα ήταν σε σημαντικό βαθμό κατεστραμμένο από σύγχρονες παρεμβάσεις, καθώς και στο μικρό μέγεθος των δειγμάτων άνθρακα από την τελευταία φάση κατοίκησης. Σε κάθε περίπτωση τα αρχαιολογικά ευρήματα δε δίνουν κανένα στοιχείο ότι η κατοίκηση μπορεί να συνεχίστηκε συστηματικά μετά τα τέλη του 11ου αι. ή έστω τις αρχές του 10ου αι. π.Χ., ωστόσο δεν αποκλείεται να υπήρχε περιστασιακά ανθρώπινη παρουσία και μετά από αυτήν εποχή. [...]

Ο κατοικημένος χώρος οργανωνόταν στην επίπεδη κορυφή ενός γηλόφου, με σχετικά πυκνή κατοίκηση, με επιμήκεις οικιστικές μονάδες και ανοικτούς χώρους ανάμεσά τους. Ο κατοικημένος χώρος οριοθετούνταν από μία αναλημματική κατασκευή, ένα άνδριο, πιθανώς με κλιμακωτή διάταξη. [...] Στη μικρή αυτή κοινότητα της βόρειας ακτογραμμής του Θερμαϊκού τα σπίτια ήταν φτιαγμένα από ξύλο και πηλό, όπως και οι κατασκευές που εξυπηρετούσαν τις κάθε είδους οικιακές εργασίες. Μέσα στα σπίτια υπήρχαν εστίες, φούρνοι και πάγκοι ενώ ανάμεσα στα αντικείμενα καθημερινής χρήσης περιλαμβάνονταν σύνεργα υφαντικής, λίθινα, οστέινα και μεταλλικά εργαλεία και βέβαια σκεύη από πηλό., άλλα ακόσμητα και άλλα διακοσμημένα, ενώ δεν λείπουν και τα μυκηναϊκά αγγεία, τα οποία φανερώνουν τις επαφές του οικισμού με τον κυρίαρχο πολιτισμό της εποχής. [...]

Η μελέτη του οικισμού του Αγγελοχωρίου, στο επίπεδο που έχει φθάσει μέχρι σήμερα, σκιαγράφησε αδρά τη φυσιογνωμία μιας αγροτικής κοινότητας της Ύστερης Εποχής του Χαλκού, η οποία κατάφερε να ενσωματωθεί στο αστικό της περιβάλλον και να αντλήσει από αυτό ό,τι ήταν απαραίτητο για την επιβίωση

και τη σταθερότητά της. Ο οικισμός, όντας ιδρυμένος σε ένα υδάτινο περιβάλλον, έπρεπε να ζήσει με όλα τα θετικά και τις δυσκολίες που «γεννούσε» η ίδια η θέση [...]

Η «Νιάουστα» στηρίζεται στην αγάπη σας

Σας παρακαλούμε
να μεριμνήσετε
για την τακτοποίηση
της συνδρομής σας

ΡΟΠΟΥΤΟΙ (ΘΟΡΥΒΟΙ) ΚΑΙ ΦΩΝΕΣ ΠΟΥ ΧΑΘΗΚΑΝ ΣΤΗ ΝΙΑΟΥΣΤΑ

του Νίκου Σπάρτση

Παν πέρασαν αγύριστα τα χρόνια εκείνα της παλιάς αλλιώτικης ιπυχής. Υπήρχαν πολλοί ρόπουτοι (θορύβοι) που δεν ακούγοντι σήμερας. Τι να προυτουθυμείς:

-Του γουμάρι του Ντίγκα της Κόκους ν' αγγαρίζει κατα τις ντγιο μιτά τα μισάνυχτα σα ξυπνητήρι ταχτικά.

-Τα πιτηνάργια στους μπαξέδεις κι τα κουμάσκια της τχιας της Καλιόπης ή της τχιας της Ρίνας να σι ξυπνούν τα ξημηρώματα: Κικιρίκου κικιρίκου!

-Ήταν κι ου ρόπουτους απ' τ' άλουγα που χλιμντρίζαν κι χτυπούσαν τα πέταλά τους στα καστανίτικα ξύλα της στρώσης απ' τ' αχούρι. Όλα τα σπίτχια είχαν αχούρι. Εύρισκαν τ' άλουγα ιδρουμένα του ταχί, μι κακουπλιγμένες κόσις στις χέτις του. Τάχα τα ίδρουναν μι κουσιόν (αραβάνι) οι ανιμικές που τα καβαλίκιβαν τη νύχτα.

-Τις γάτις που βατεύουνταν του Δικέμβρη μήνα ψηλά στα κираμίντγια, όντας τις κινηγούσιν ου γάτους κι τις τσάκουνιν απ' τον λιμό κι αυτές τσίριζαν όχι δε θέλουσου φώναζαν κι μάζουναν όλουν τον μαχαλά.

-Τουν πιλικάνου πόφκιανιν ταρατόρι τα καλουκαίργια ψηλά στου τζιάκι στη φουλιά του, χτυπώντας την τσιόμκα του κλάπα κλάπα!

-Θυμνιέτι κανέναν κι του σκυλί του μπάρμπα Χριστόδουλου του κινηγιάρικου, που ούρλαζιν λυπητηρά γάου γάουου! Κι οι μπάμπες ίλιγαν τάχα δα πιθάνει κανέναν στον μαχαλά, του σκυλί του έρχονταν νόημα.

-Την αγιλάδα που μούγκριζιν στ' αχούρι όντας ήταν να γινήσει μουσκάρι ή τη γίδα που γινούσιν.

-Ήταν κι τα πουντίκια στα παλιά τα σπίτχια, στου νταβάνι που κινηγιούνταν φκιάνουντας ιππουδουμίες πηλαλώντας κι ρίχνουντας κι ουλίγα φουκαλίντγια στου νουντά απ' τις φυράδεις του νταβανιού. Κι άμα τα κινηγούσιν καμινιά γάτα τότε ήταν που ου ρόπουτους δυνάμουνιν, όταν τα τσάκουνιν φώναζαν βίκ - βικ- βίκι.

-Ακούγονταν κι οι καλιακούδεις καμινιά φουρά, που έφκιαναν φουλιές στις μούτλες κρα-κρα

-κρά.

-Κι άμα βρουντούσιν, ίλιγαν τάχα ου θιός τρουκουλνάει κι βαένια στουν ουρανό, που τα ιτοίμαζιν για τουν τρύγου.

-Κι η τρουπάρα η βρουχή βρουντούσιν στις λαμαρίνις του αλιακού, ράγκα ρούγκα, ράγκα ρούγκα, κι οι συμπιθιρές οι αστριχές χόρηβαν τρουγιούρου απ' του σπήτι σούρ- σούρ, πέφουντας κάτω. Λίγα σπίτια είχαν ουλούκια.

-Κι τα πουτάμνια κι τ' αγώγια τ' ανοιχτά στους δρόμους κι τα σουκάκια που πιρνούσαν απ' τους απόπατους σι όλα τα σπίτια, όταν απουλιούνταν του νιρό κι έρχονταν μπούρα ακούγονταν στην ησυχία της νύχτα.

-Στην ησυχία της νύχτας ακούγονταν κι ου σκόρους, του σαράκι του ξυλοφάγου του σκουλίκι, να τρυπάει τα παλιά τα σανίντγια της μουσάντρας κι του ντουλαπιού: κρουτς, κρουτς συνέχεια.

-Κι τ' άλουγα στ' αχούρι ανησυχούσαν απού καμιά 'φράς απ' του νταλάκι (άνθρακα) που τα τρουγιουρνούσιν. Τάχα ένας ειδικός το 'βλεπιν τα μισάνυχτα, του πυρουβουλούσιν μι τουν τσιουφτέ (δίκανο), κι αυτό έπιφτιν σα τζιέρι ήσαν πηχτό αίμα.

-Η βρύση μι του σιόπι πότριχιν ασταμάτητα στη αυλή είχαν μινιά σταθηρή μόνιμη μουσική. Τα καλουκαίργια ήταν κι του ψυγείου του σπιτιού για πιπόνια, καρπούζια, λουγήσιμα λαχανικά κι φαγιά που σκιπάζονταν μι μινιά τάψα.

-Στα χτήματα που ήταν κουντά στην Αράπιτσα όταν μαζώνουνταν τα φασούλια κι ου ταϊφάς (οικογένεια) κοιμούνταν τις βραδιές ικεί, άκουγαν τα μισάνυχτα να τραγουδούν κι να χουρέβουν οι ανιμικές. Για να σκιαχτούν κι να φύγουν ήθιλιν να πεις: Άλας ζυγιάζου ! Άλας ζυγιάζου !

-Όταν φυσούσιν παλαβός καρατζιόββας, τότες σφύριζιν απ' τις φυράδεις, χτυπούσιν τ' ανοιχτά τα παραθύρια κι καμιά ξικαρφουμένη λαμαρίνα στουν αλιακό.

-Σφύριζαν τότε κι οι σφυρίδες απ' του Λάμνια (Ερια) και του Λαναρά η ώρα έξι του ταχί κι ξυπνούσαν όλη τη Νιάουστα κι τα πιρίχουρα. Τότε

αχιρνούσιν κι η μουσική της γκαλέτζας (τσόκαρου) στους δρόμους μι τα καλνταρούμνια. Τάνγκα – τούνγκα πήγηναν οι γκαλέτζες απ' τις αργάτριες κι τους αργάτις μι τα ξυλένια παπούτσια. Κουριτσάκια απού δώδικα ή διακατρία χρουών πήγηναν στ' αργουστάσια, απ' τις έξι του ταχύ ίσιαμι τις έξι του βράδυ. Τότι δεν υπήρχι ουκτάουρου.

-Την ώρα εκείνην κινούσαν για τον μπαζέ κι οι αγρότις μι τ' άλουγα τους. Βρουντούσαν πουλύ τα πέταλα στα καλνταρούμνια όλης της Νιάου-στας που ξυπνούσιν, ου Καραβλάχους για του Γαλατσιάνου, οι Λιμπινιάδοι κι οι Οίδοι για την Καραΐδα, οι Μπαμπατσαΐοι απού μέσα απ' του σουκάκι για τη Μπλάνα, οι Ντουντούμιδς για του Βάντου, οι Καμπιταΐοι για του Μπαχούτσι, κι οι αραμπάδς στις πέτρις απ' του δρόμου βρουντούσαν πλειότιρου (περισσότερο). Ου Μπατζικός, μι του μουνόκι, ου Μπατάκης μι τα ντιγί τα διπλά τα κάρα κι άλλου караουγάδς τραβούσαν για του Σταθμό να φουρτώσουν μπάλς μπαμπάκι κι μαλλί για τ' αργουστάσια, ντέγκια αλεύρι κι είδη μπακαλικής κι τέτχια.

-Οι κυνηγοί πάλι έφυβγαν απ' τις μαύρες τις χαραές μι τα σκυλιά που γάβγκιζαν διμένα μι αλυσσίδς απ' του κουτσάκι του σαμαργιού. Κι αυτινοί δε λαβάτιζαν (θορυβούσαν) ουλίγου. Σαν ήταν κι τσουκαλουμήνας ακούγουνταν τις νύχτις κι τα τραγούντγια απ' τους ρακουπαπάραδς που έφυβγαν απ' τα καζάνια κιφάτοι κι μισισμένοι:

«Αραμπάς καλός αραμπατζής γκαβός

Φιβγάτι κουριτσάκια να βρει ου τρουχός»

Ουχτώ κι απάνου καζάνια είχαν ου μαχαλάς μας (Βασίλ. Κουσαντίνου): Του Μπουχώρη, του Δεινόπουλου, του Βασίλη του Πάντου, του Νταλαμάρα, του Ντγιαμαντάκου κι τρία των Μπαμπατσαΐων Νάκη, Μηνά και Γιάννη Μπαμπάτση.

-Κι ου Χρήστους ου Ζάλιους σαν πιρνούσιν μισισμένους κι έψιλνιν σαν παπάς σι κηδεΐα, εβγήκαν όλς οι γυναΐκς στα παραθύργια, καλουκαΐρι μιτά του γιόμα.

-Ακούγουνταν από καμνιά φορά κι ου Κώτας της Ανέτας ου καμπούρης που τραγουδούσιν:

«Τα πιντριά της γειτονιάς σου με πειράζονε

Πάλι μεθυσμένος ήρθες με φωνάζονε»

Να ζήσουν οι όμορφς φωνάζεις!!

-Κατά τις ντιγιόμισι τρεις μισιμυργιάτικα όταν ησύχαζει ου δρόμους έφκιανιν καγκέλια μισθισμένους ου Κουντουθώδουρης ου τσαγκάρης. Τουν ξέφυβγιν κι καμνιά βρουντιρή απού καμνιάφρας κι φώναζιν: *ωχ ωχ ωχ, ωχω χώχ, ωχωχωχ.*

Κι οι κανταδόροι της σιδηράς παρέας τραγου-

δούσαν τα μισάνυχτα στους δρόμους:

«Φεγγάρι μου ολόλαμπρο που πας να βασιλέψεις

Και μ' άφησες το δυστυχή και πας αλλού να φέξεις»

Οι ερωτοχτυπημένοι τραγουδούσαν στις καλές τους

«ω παράθυρο κλεισμένο ω παράθυρο κλειστό...»

Δε γυρνούν ουπίσου εκείνα τα ωραία χρόνια της ρομαντικής εποχής.

-Κι οι πλανόδιοι τότες δεν έφκιαναν κι αυτοί λίγη λάβα (θόρυβο). Ου Κουστούλας μι τους μπασμάδς φουρτουμένος σι ειδικές θήκς σανιδένς που κρέμουνταν στου σαμάρι απ' του γουμάρι, χτυπούσιν όλου ένα του κουδουνάκι του. Πουλούσιν τσιλέδς, κουβαρίστρις κι άλλα.

Αβδέλς, φώναζιν ου αβδιλάς. Για τα πουνίτγια!

Μπακούργια για γάνουμα, ίλιγιν ου γανουματής.

Τα καλά του Μπαρμπαγιάννη άκουγς να λέει ου κουτσός μι του κανέστρι του πούχιν χειρούλι για να του κουβανάει.

Κουλούργια κουλούργια φρέσικα!! Πουλούσιν ου Γιάννης ου Τζέπους μι τουν νταβλά στου κιφάλι.

Γάαλα γλυκόοοο: Πουλούσαν οι κιχαγιάδς που τόβραζαν σι τρανό καζάνι κι του πουλούσαν ζιστό. Φώναζαν κι γάλα ξυνόοοοο μιτά του γιόμα, πουλούσαν πάλι οι ίδιοι σι ντιγί γκαβάνς χουματένς, διμένες μι σκινιά απ' τα χερούλια μι τα μιτρίντγια κι την κουτάλα την ειδική για γιαούρτι κριμασμένα από κει. Πουλούσαν κι ματινίτσα κι τα μικρά τα πιντριά μικρά καλαμάκια διμένα μι κουρφουνέτου.

Παπλουματάς: Ίλιγιν αυτό μη του τρανό του σταβό του ξύλου στουν ώμου κι του στούμπου στου χέρι για ν' ανοίγει και ν' αφραταΐνει το μπαμπάκι.

Κι ου Πασβάντης μι του τρανό του κονταρόξυλου χτυπώντας του στα μάρμαρα ίλιγιν την ώρα του βράδυ, πριν κτιστεί του ουρουλόγι της Νιάου-στας: Κοιμηθήτι ήσυχα τώρα, είνι έντικα του βράδυ.

Ακουνιστής τρουχός ίλιγιν ου τσιγκανόγιου-φτους πριόνια ακονίζουμε!

Ουμπριλάς φωνάζει κι ου Μπούσιας που διόροθουννιν ουμπρέλς.

-Ακούγουνταν οι μύλοι κι τα μπατάνια που δούλιβαν κι τόσοι άλλοι πολλοί θόρυβοι και φωνές που δεν θα ξανακουστούν ποτέ πια.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΕΠΙ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΟΥΣΙΑ

Γράφει ο Μανώλης Βαλσαμίδης

Η επιστολογραφία στα ύστερα Οθωμανικά χρόνια ακολουθούσε έναν τύπο που στα σημερινά θα σοκάριζε κάθε ελεύθερο άνθρωπο. Έχω υπόψη μου δυο επιστολές. Η μια στάλθηκε από τους κατοίκους της Έδεσσας και η άλλη από τους κατοίκους της Νάουσας. Είναι γραμμένες στα Ελληνικά. Οι προσφωνήσεις και οι τυποποιημένες επαινετικές και ευχητήριες εκφράσεις αποδίδονται με τουρκικές λέξεις και φράσεις. Σήμερα δίδεται για πρώτη φορά στη δημοσιότητα το κείμενο της επιστολής των Ναουσαίων οικογενειάρχων του έτους 1852 προς την Τουρκική Κυβέρνηση. Η πόλη που αναγεννήθηκε από τις στάχτες της μετά τον χαλασμό του 1822, τριάντα χρόνια μετά την επανάσταση και καταστροφή της, παραπαίει, ξαναγυρίζει πίσω στο μηδέν με τους λιγοστούς κατοίκους της να βρίσκονται εκ νέου σε διωγμό.

Το έγγραφο - επιστολή της Νάουσας (ύψιστης ιστορικής αξίας) απευθύνεται σε υψηλόβαθμο Κυβερνητικό πρόσωπο και κάνει εντύπωση ότι οι λέξεις της προσφωνήσης ακολουθούν γραμμή από δεξιά προς τα αριστερά, προφανώς σε μίμηση της τουρκικής γραφής. Το έγγραφο φέρει ημερομηνία 23 Νοεμβρίου 1852. Σουλτάνος ήταν τότε ο Αβδούλ Μετζίτ (1839 – 1861). Σε Υπουργό, θα λέγαμε, της κυβέρνησης απευθύνεται η επιστολή από τους δούλους Ναουσαίους που σκλαβικώς προσκυνούν και καταφιλούν δουλικώς τους ενδόξους πόδας του και εύχονται και παρακαλούν να έχει πολυχρόνιο βίο και άφθονα τα αγαθά.

Πριν μισό περίπου αιώνα από την παραπάνω επιστολή, γράφτηκε έγγραφο – επιστολή προς τον Βεζύρ εφέντη από τους Έδεσσαίους προκρίτους, 27 τον αριθμό, οι οποίοι σφραγίζουν το έγγραφο ο καθένας με τη βούλα του. Το έγγραφο αυτό της Έδεσσας περιλαμβάνεται στο βιβλίο του Γιώργου Φ. Ρουμελιώτη «Ο νέος Ελληνισμός στην Έδεσσα (Βοδενά)» με την παρατήρηση ότι «μέχρι σήμερα δεν έχει αξιοποιηθεί κατάλληλα, αλλά αντίθετα μετά την πρώτη παρουσίασή του, το 1973, πέρασε απαρατήρητο». Ιδού η αρχή του εγγράφου, για σύγκριση:

«Βεζύρ εφέντη

Υψηλότατε ισχυρώτατε και πολυχρονιώτατέ μας, την μεγαλειότητά σου σκλαβικώς προσκυνούμεν, και τα ίχνη των ποδών σου καταφιλούμεν, και τον Πανάγαθον Θεόν καθεκάστην παρακαλούμεν να σοι χαρίση ημέρας και χρόνους και υγείαν ευδαιμονικήν με το κάθε χαϊρλί μουράτι (ευτυχία) σου και δόξαν σου, αμήν».

Το έγγραφο φέρει ημερομηνία 10 Νοεμβρίου του 1804. Σουλτάνος ήταν τότε ο Σελίμ ο Γ' (1789 – 1807).

Αφήνουμε τα τυπικά και πάμε στην ουσία. Τα όσα διεκτραγωδούνται στην επιστολή των Ναουσαίων και τα οποία βλέπουν το φως της δημοσιότητας για πρώτη φορά, προκαλούν αλγεινή – οικτρά εντύπωση για την κατάσταση ένδειας στην οποία οδηγούνταν οι κάτοικοι της Νάουσας με τις αντιφατικές αποφάσεις της Κυβέρνησης μέσα στα τριάντα χρόνια μετά τον χαλασμό. Την επιστολή με την οποία ζητείται έλεος από την Κυβέρνηση υπογράφουν όλοι οι αρχηγοί των οικογενειών της

[illegible][illegible]

Νάουσας, που αριθμούν τους 134.

Μακάρι να είχα την δυνατότητα να την στείλω στον σημερινό Υπουργό Εξωτερικών της Τουρκίας να μορφώσει γνώμη για το πόσο οι Έλληνες περνούσαν καλά με τους Τούρκους.

•

Ιδού η επιστολή:

Νουσίρ Εφέντη μης

Βελιγιουνιάμ[1]

Δεβλετλιού[2]

ιναετλιού[3]

Υψηλότετε, μεγαλοπρεπέστατε, και πολυχρονεμένε

σκληραβικώς

προσκυνούμεν, τα ίχνη των ενδόξων υμών ποδών δουλικώς καταφιλούντες, και παρακαλούντες τον ύψιστον δια το χακοπάϊ Δεβλέτι[4] Της, ώστε να χαρίζει προς Αυτήν ζωήν πολυχρόνιον και πανευφρόσυτον μεθ' όσων εφίεται αγαθών. Αμήν, αμήν, αμήν!

Θαρρούντες εις την κηρυττομένην προς τους όσοι προστρέχουσιν άκραν ευσπλαχνίαν και πολλήν κηδεμονίαν κατά το δίκαιον, ευρίσκοντες ογλίγωρον την θεραπείαν της λύπης των, επί τούτω προσπίπτωμεν και οι δούλοι Της μικροί τε και μεγάλοι Ναουσαιίοι Τούρκοι τε και Ρωμαίοι, κάμνοντες ιφαντί[5] με το δουλικόν εις το ύψος Της, ότι προ επτά περίπου χρόνων αφού εφάνη εις την χώραν μας κραταιά επιταγή να καταγραφώσι τα κτήματα του τόπου μας εφκάρ[6] ταφανοντάν, ευθύς επροσπέσαμεν εις το μερχαμέτ[7] του Κραταιοτάτου Βασιλέως μας αποδείξαντες πώς έχει το δίκαιον με τα ανά χείρας ημών Βασιλικά σενέτια[8] και ελάβομεν την ποθουμένην ευσπλαχνίαν, με το να έκρινε δίκαιον η προσκυνητή Κραταιότης πρώτον να δείξη το καθημερινόν μερχαμέτ εις τον φεκίρ φωκαράν[9], και έπειτα με δίκαιον λόγον να μην αναιρέσει όσα με απόφασιν Βασιλικήν εχάρισεν από φιλανθρωπίαν του ο μερχούμης[10] Τζενέτ Μεκιάν πατήρ του, και μας έκαμε πάλιν άφη[11] η φιλεύσπλαχνος Κραταιότης, και μας άφησε να έχωμεν τα κτήματά μας διά μέλι μούλκι[12] μας κατά το δίκαιον, καθώς ήτον φετεκτέ μπερί[13] και , παίρνοντες ταπιά από τον Μαλ μουδρίν[14] διά τα πωλούμενα χωράφια καθώς ήτον έκपालι με το να μας εδόθη προς περισσοτέραν ησυχίαν και ασφάλειαν του φωκαρά κοντά εις τα προτυτερινά σενέτια, και άλλον νέον προσκυνητόν μεριτούπ ισαμί[15] εις τας λαμπράς ημέρας Της επί τούτου να τα έχωμεν ως ήτον καθημάς διά μέλι μούλκι μας και ούτως, υπερδοξάσαντες τον θεόν διά το μέγα μερχαμούτι προς τους ταπεινούς δούλους της, εχαιρόμεθα άκραν ησυχίαν υπό την προσκυνητήν σκιάν του Κραταιοτάτου Βασιλέως μας. Ύστερον πάλιν μετ' ολίγον μη γνωρίζοντες πόθεν επήγασε τούτο, είδομεν παρά πάσαν ελπίδα προσκυνητήν επιταγήν, αφού χαρίζοντας όλα τα άλλα κτήματα διά μέλι μούλκι μας, να καταγραφεί μόνον το εραζι της χώρας μας εφκάρ ταφανοντάν, και ελυπήθημεν καιρίως, γνωρίζοντες καλώς ότι με τούτο ερημώνεται η δυστυχής χώρα μας, ωσάν οπού σηκώνει την υπόληψιν όλην των κατοίκων, διότι ο καζάς[16] μας είναι εις τόπον πολλά σάρπικον[17] και έχομεν οποσούν μικράν υπόληψιν από τα γειτονικά μέρη, εμπιστευόμενοι εις τας προς αλλήλους μας δοσοληψίας. Μόνον διότι έχομεν τα κτήματά μας διά μέλι μέλκι μας, και ένεκα τούτου ενισχυόμενοι μετά πολλής ελπίδος από την άμετρον ευσπλαχνίαν του Κραταιοτάτου Βασιλέως μας, και των μεγαλοπρεπών Αφεντάδων προσπίπτωμεν μετά πολλών δακρύων τούρκοι τε και ρωμαίοι εις το μέγα έλεος της προσκυνητής Κραταιότητος, στέλλοντες επίτηδες και τους επιδότας σκλάβους Σας χωριανούς μας με ... του Κραταιού φερμανίου και άλλα Βασιλικά σενέτια προς παράστασιν του δικαίου, και ησυχίαν της χώρας μας και μ' όλα ταύτα ενώ διατρίβουσιν τόσον καιρόν, και βλέποντες την δυστυχή χώρα μας να κινδυνεύει να ερημωθεί, απορούντες με λύπην μας ψυχικήν πώς τάχα δεν εφάνη άχρι της σήμερον η προσκυνητή και ποθουμένη εις ημάς κραταιά ευσπλαχνία εις τον φωκαράν, γνωρίζοντες καλώς την φιλάγαθον διάθεσιν του Κραταιοτάτου εις τους ταπεινούς υπηκόους του, και βιαζόμενοι από την πολυκαιρινήν διατριβήν, και την ανέκφραστον δυστυχίαν της χώρας μας πάλιν τολμώμεν και παρακαλούμεν με θερμά δάκρυα Αλάχ ετζήν[18] να δείξητε πάλιν το φυσικόν Σας μερχαμέτ να μας γίνη άφη να έχωμεν όλα τα κτήματα

της χώρας μας διά μέλι μούλκι καθώς ήτον και καθ' ημάς, δείχνοντας το πρόπον ναζάρι[19] εις τα βασιλικά ανά χειράς μας σενέτια, διότι αλλαίως με θλίψιν μας μεγάλην παρασταίνομεν ότι γίνεται το μέγιστον κακόν εις την χώραν μας, και ερημώνεται όλη, και ούτω, κάμνοντες ντουάν[20] διά το περιβλεπτον κράτος του Κραταιοτάτου Βασιλέως μας, θέλομεν ζη υπό την προσκυνητήν σκιάν της Αυτού Κραταιότητος με την πρέπουσαν άνεσιν και ησυχίαν των ταπεινών ραγιαδών της. Ταύτα δουλικώς. Τα δε έτη της Αυτού Υψηλότητος είησαν παρά θεού ότι πλείστα και πανευτυχή. Αμήν.

Τη 23 Νοεμβρίου 1852 εν Ναούση Δούλοι ταπεινοί και χαήρ ντοατζίδες[21] και παντοτεινοί Ναουσαίοι ελ ισλιάμ βε ραγιά[22].

γηιάνους	(βούλα)	κονσταντίνος	(βούλα)
μούχμπερις[23]	(βούλα)	δημήτρις	(βούλα)
γιάνος	(βούλα)	μούχμπερις	(βούλα)
σίμους	(βούλα)	πήπα	(βούλα) (4)
μούχμπερις	(βούλα) (5)		

<i>Χ' κονσταντίνος Χ' αργύρη</i> <i>κονσταντίνος Θεολόγη</i> <i>Δημήτριος Γ. πασιούλη</i> <i>Τασιώνας μανόλη</i> <i>Χ' θεοδόσις ιωάνου</i> <i>γιάνος βαγγέλη</i> <i>γιάνης Αναστασίου</i> <i>γιώργις Χ' παρήσης</i> <i>λάπας πίπα</i> <i>μήτξης αναστάση</i> <i>γηώργης παναγιώτη</i> <i>μάρκος κόστα</i> <i>κύρος αγγελάκη</i> <i>αναστάσιος τζίτζη</i> <i>Πέτρος Χ' σεφερτζής</i> <i>διμίτρις χρίστου</i> <i>διμίτρις γιάνου</i> <i>Δημήτριος Δ. Ιωάνου</i> <i>διμίτρις γεωργίου</i> <i>θεολόγις γιάνου</i> <i>ζαφίρις Κονσταντίνου</i> <i>ζαφίρις γουργουλιάτος</i> <i>γεώργις κόνστα</i> <i>δημήτρις ιωάνου</i> <i>ζαφήρης ντίνη</i> <i>φίλιππας ρίζου</i> <i>νούσης ιουιάνου</i> <i>Κώστας αργύρη</i> <i>αντώνης κόλιου (29)</i>	<i>νικόλας χρίστου</i> <i>φίλιπας διμιτρίου</i> <i>Κονσταντίνος Κανδυλίδης</i> <i>Γρηγόριος Γ. Παπα Κ.-</i> <i>χριστόδουλος χατζηπετρίδης</i> <i>αγγελάκης μαρ...</i> <i>τάσις ζαφίρη</i> <i>γιάνος κουσταντίνου</i> <i>στέργιος γιάνου</i> <i>κουσταντής φ... παπα δι</i> <i>δήμους τζήτζη</i> <i>δημήτρηος αναστασίου</i> <i>θανάσις διμιτρίου</i> <i>αποστόλης πέτρου</i> <i>κόστας αποστόλου</i> <i>γιάνος Πλιατζιούκας</i> <i>θουμάς γκρέζιου</i> <i>Αντώνης διμιτρίου</i> <i>κοσταντίνος γεωργίου</i> <i>ιωάνους γεωργίου</i> <i>δημήτριος κονσταντίνου</i> <i>γηόργη χριστοδούλου</i> <i>γηάνου</i> <i>νικόλαος θεοδοσίου</i> <i>φίλιπας μανόλη</i> <i>Γεώργιος Χρυσοχώος</i> <i>γεώργιος Δημητρίου</i> <i>αντώνης Γεωργίου</i> <i>ζαφήρης γεωργίου</i> <i>χρισάφης κότζη</i> <i>Διμίτρις Κωνσταντίνου (31)</i>
--	--

<i>κωνσταντίνος μάρκοβιτς</i> <i>Γεώργιος Ιωάννου</i> <i>γεώργιος Διαμαντής</i> <i>κοσταντίνος νικολάου</i> <i>Κωνστ. Ν. Οικονομίδης</i> <i>Γκίκας Γιανούσι</i> <i>αδάμου νικόλα</i> <i>γρηγόρη λάκη</i> <i>γεωργάκης πέτκου</i> <i>Θεοχάρης ζόγα</i> <i>χατζή Ν. Γιαμαλής</i> <i>Γιοβάνης γιάνγκου</i> <i>θομάς ιωάννου</i> <i>Νικόλαος Α. Στογιάννος</i> <i>στέργιος ζήση</i> <i>κοσταντίνος γεοργίου</i> <i>μινάς διμητρίου</i> <i>νικόλαος αναστασίου</i> <i>διμήτριος ιωάννου</i> <i>παναγιώτις ντίνη</i> <i>γιάνης διμητρίου</i> <i>μανώλις μίνου</i> <i>γιάνους κοσταντίνου</i> <i>πέτρος γρέζου</i> <i>διμήτρις γιόργι</i> <i>γρηγόριος Ιωάννου</i> <i>κωνσταντίνος νικολάου</i> <i>γιόργις μανόλη</i> <i>διμήτρης χρίστου</i> <i>θεοδόσιος Κωσταντίνου</i> <i>θεοδόσης διμητρίου</i> <i>Πέτρος Κωσταντίνου (32)</i>	<i>μανόλις ηουάνου</i> <i>κόστας αντονάκης</i> <i>Αλέξανδρος Χρυσάφη</i> <i>πήπας γιοργίου</i> <i>γιόργης γιάνου</i> <i>κόστας γιοργίου</i> <i>χρήστους Κωνσταντίνου</i> <i>χρίστου Χ' Νόλλη</i> <i>στόγιους χρίστου</i> <i>τάσις γεωργάκη</i> <i>ζαφήρης δήμου</i> <i>τάσις δημήτρι</i> <i>δημήτρης πέτρου</i> <i>τζήμου κώστα</i> <i>αγγελάκης κώστα</i> <i>γιότις τράγιου</i> <i>κόστας τράγιου</i> <i>τάσης διμήτρη</i> <i>Κωνσταντίνος θύμιου</i> <i>Κωνσταντίνος Πέϊου</i> <i>θεοδόσης ζαφίρη</i> <i>Ιωάννης Πέτρου</i> <i>λάκης θεοδοσίου</i> <i>γιάνος αναστάσι</i> <i>γιόργης δίμου</i> <i>διμήτρις νίκου</i> <i>διμήτρις κώνστα</i> <i>Κώστας διμητρίου</i> <i>Ιωάννης Κώμνης</i> <i>κοσταντίνος τάση</i> <i>γεοργάκης κασηκτζής</i> <i>ιωάννης αργίρη</i> <i>τζιότζιος Παπα νήκου (33)</i>
--	--

Σύνολο οικογενειών στη Νάουσα το 1852: 134 (5+4+29+31+32+33).

Στο βιβλίο μου «ΨΗΦΙΔΕΣ» 3^{ος} τόμος σελ. 135 δημοσιεύεται ο κατάλογος των οικογενειών που αμνηστεύθηκαν. Αριθμούνται 198 οικογένειες. Δεν επέστρεψαν στη Νάουσα όλες, όπως είχα παρατηρήσει στο φ. 9207/20-4-1007 της εφημερίδας «ΛΑΟΣ» της Βέροιας. Αλλιώς η αριθμητική πορεία των οικογενειών θα έπρεπε να είναι ανοδική. Καταλόγους πλέον των Ναουσαίων έχουμε 5, τους εξής:

1. Κατάλογος αμνηστευθέντων (βλ. Μ. Βαλσαμίδα ΨΗΦΙΔΕΣ τ. 3^{ος} σελ.135).
2. Κατάλογος του 1852 (αυτός που δημοσιεύεται στο παρόν)
3. Κατάλογος του 1892 (βλ. Εμμ. Στ. Βαλσαμίδα: Νάουσα 1892-1906 σελ. 355)

4. Κατάλογος του 1902 (βλ. Εμμ. Στ. Βαλσαμίδη: Νάουσα 1892-1906 σελ. 355)
5. Κατάλογος του 1903 (βλ. Εμμ. Στ. Βαλσαμίδη: Νάουσα 1892-1906 σελ. 355)

.....

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ:

Το 1830 αποδόθηκαν οι περιουσίες σε όσους Ναουσαίους επωφελήθηκαν από την αμνηστία.

Το 1845 δημεύτηκαν εκ νέου οι περιουσίες των Ναουσαίων σύμφωνα με την παραπάνω επιστολή, αποδόθηκαν όμως και πάλι από τον Τζενέτ Μεκιάν, πατέρα του εκπροσώπου του Σουλτάνου προς τον οποίο απευθύνεται η παραπάνω επιστολή.

Το 1852 έχουμε νέα δήμευση. Αποστέλλεται επιτροπή με το παλιό φερμάνι και άλλα σενέτια προς την Υψηλή Πύλη για την αποκατάσταση του δικαίου και της ησυχίας στη χώρα (Νάουσα). Στις 23 Νοεμβρίου (9βρίου=Νοεμβρίου) 1852, επειδή παρατείνεται η διατριβή της επιτροπής χωρίς αποτέλεσμα, συντάσσεται και υπογράφεται και αποστέλλεται στο Δοβλέτι η παραπάνω παρακλητική επιστολή από τους εκπροσώπους των δύο Κοινοτήτων και όλους τους Χριστιανούς οικογενειάρχες.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ:

Το αξιολογότερο αυτό έγγραφο, κληρονομιά της οικογένειας Σημανίκα, περιήλθε στον Δήμο Νάουσας. Η αντιγραφή του έγινε από τον υπογράφοντα, στη Νάουσα, στις 12 Ιουλίου 2010. Το κείμενο αποδίδεται μονοτονικά, ενώ διατηρείται η λοιπή ορθογραφία του αρχικού κειμένου, όπως και των ονομάτων που δημοσιεύονται.

Γλωσσάρι

- [1] Αρμόδιος επί των Ελλήνων
- [2] Του κράτους
- [3] Πεφωτισμένος από Θεού
- [4] Δικαιότατο κράτος
- [5] Αναφορά
- [6] Δημόσια ιδιοκτησία
- [7] Ευσπλαχνία
- [8] Τίτλοι ιδιοκτησίας1
- [9] Αξιολύπητος
- [10] Μακαρίτης
- [11] Χάρη
- [12] Βασιλική παραχώρηση
- [13] Ελεύθερα από κατάκτηση
- [14] Διευθυντής του Γεν. Λογιστηρίου του Κράτους
- [15] Έγγραφη βεβαίωση περί του νομικά ισχύοντος
- [16] Διοικητική περιφέρεια
- [17] Σκληρός, άγονος
- [18] Ο Θεός να δώσει
- [19] Η δέουσα προσοχή
- [20] Ευχή
- [21] Ευχέτες προκοπής
- [22] Υπήκοοι
- [23] Αντιπρόσωπος

Μια οικογενειακή ιστορία

του Κώστα Κούλη

Νάουσα, Απρίλης του 1822.

Η πόλη που κάποτε ευημερούσε, κείται σε ερείπια... Παντού χαλάσματα... Που και που ένα κομμάτι τοίχου στέκεται ακόμα, για να θυμίζει το σπίτι που υπήρχε πριν στον τόπο εκείνο. Εδώ κι εκεί καπνοί ανεβαίνουν από τα αποκαΐδια. Πλήρης καταστροφή. Σε κάποιες αλάνες στοιβάζονται μερικές χιλιάδες αιχμάλωτοι. Ανακατωμένοι άντρες, γυναίκες, γέροι, παιδιά, όλοι βρώμικοι, νηστικοί, βασανισμένοι, πολλοί δαρμένοι ή τραυματισμένοι, θρηνούν για την τύχη τους. Ξέρουν τι τους περιμένει: άγριος θάνατος... Και για τους πιο τυχερούς, τα σκλαβοπάζαρα της Σαλονίκης...

Ανάμεσα στους αιχμάλωτους, τρία μικρά παιδιά, αδέρφια: ο Γόλης, ο Κωτσιούλης κι η Λενίτσα. Η οικογένειά τους; Δεν ξέρουμε, ίσως μαζί τους, ίσως δεν υπάρχουν πια. Πολλές λεπτομέρειες μας είναι άγνωστες στην ιστορία αυτή. Αλλά δεν έχει σημασία αυτό. Τα τρία παιδιά γλιτώνουν και όταν ο Στρατάρχης του Πολυχρονέμενου Σουλτάνου, ο Εμπού Λουμπούτ, διατάζει την σφαγή όλων των αρσενικών από δεκαπέντε μέχρι εξηταπέντε χρονών. Ο Γόλης είναι μόλις οκτώ χρονών, και τα άλλα δύο εκεί κοντά. Μένουν ζωντανοί για να δουν με τα παιδικά τους μάτια την άγρια σφαγή εκατοντάδων αντρών, όπως τις προηγούμενες μέρες έβλεπαν τα φρικτά μαρτύρια άλλων άτυχων αιχμαλώτων που οι Τούρκοι στρατιώτες βασάνισαν και σκότωσαν με αφάνταστους, φοβερούς τρόπους για να διασκεδάσουν την οργή τους. Αχ! και να μιλούσαν τα πλατάνια του Κιοσκίου...

Λίγες μέρες αργότερα, τετρακόσιοι περίπου αιχμάλωτοι σέρνονται στην Σαλονίκη και πουλιούνται δούλοι στο παζάρι. Ανάμεσά τους κι ο Γόλης. Μόνο που αυτός είναι από τους τυχερούς. Τον αγοράζει ένας σπλαχνικός χριστιανός από

την Σερβία, όπου και τον πήρε μαζί του.

Τα επόμενα χρόνια ο Γόλης μεγαλώνει στο σπίτι του αφεντικού του, που τον έλεγαν Χρίστη. Εκείνος, βλέποντάς τον να γίνεται ένα καλό και ωραίο παλικάρι, τίμιο κι εργατικό, τον αγάπησε σαν παιδί του. Κι όταν μεγάλωσαν ο Γόλης κι κόρη του η Λέγκου τους πάντρεψε.

Λίγο μετά ο καλός εκείνος άνθρωπος πέθανε και το ζευγάρι αποφάσισε να αφήσει την Σερβία και να έλθει να ζήσει στη Νάουσα. Είχαν μάθει ότι ο σουλτάνος έδωσε αμνηστία, ότι η Νάουσα είχε ξαναχτιστεί και πολλοί Ναουσαίοι είχαν ξαναβρεί τα σπίτια τους. Δεν ήταν όπως παλιά, τα pronómia δεν υπήρχαν πια και ζούσαν και Τούρκικες οικογένειες εκεί τώρα, αλλά η νοσταλγία δεν άφηνε τον Γόλη να νοιώσει ευτυχισμένος μακριά από την πατρίδα του...

-Τα 'μαθис μαρή Ιφτιμώ; Φώναζε από το παράθυρο την γειτόνισσα η Ανθία.

-Τι, μαρή; Απάντησε εκείνη προβάλλοντας στο παράθυρο.

-Γύρισιν μαρή ου γιος του Κουλτσιάκη, ου Γόλης ντε!

-Ποιος;

-Ου Γόλης μαρή, του Κουλτσιάκη, που κάθονταν παλιά στουν ΑιΓιώργη, δεν θυμίεςι; Αμά που να τουν θυμάσι ισί, χάζιψα ντιπ! Κι αυτός, όπους εσύ, ήταν μικρό πιδί στουν χαλασμό. Ου άντρας σου δα ξέρι καλύτιρα, θαρρώ ήταν κι καμπόσου σόι. Τέλους πάντουν, γύρισιν απου λές, κι έφριν κι την γυναίκα του μαζί. Μια ψηλή, όμουρφη, Λέγκου τη λεν θαρρώ, μι κάτι ωραία, μακριά μαλλιά, μα τι! Σι λεν, ίσια μι τη μέση της φτάνει η κουτσίδα. Σλάβαινα, αμά δικιά μας, Χριστιανή!

Κάπως έτσι θα διαδόθηκε η άφιξη του ζεύγους Κολτσάκη στην Νάουσα. Γιατί πρόκειται για την ιστορία του Γρηγόρη Κολτσάκη και της γυναίκας

του Ελένης, της νάνας της Σλάβαινας όπως την έλεγαν οι παλιοί στις οικογενειακές μας ιστορίες.

Ο Γόλης, λοιπόν, αναγνωρίστηκε από τους συγγενείς και πήρε την οικογενειακή περιουσία, όπως ήταν καταγραμμένη στο ιεροδικείο της Βέροιας. Φαίνεται ήταν το πρώτο από τα αδέρφια που κατόρθωσε να γυρίσει στην πατρίδα. Και άρχισε ο αγώνας της ζωής για το ζευγάρι. Ο γάμος τους ευλογήθηκε με πέντε παιδιά: την Ευθυμία, τον Χριστόδουλο, την Θεοφανώ, την Ευγενία και τον Πτολεμαίο. Τα παιδιά μεγάλωσαν και παντρεύτηκαν, κι έκαναν δικά τους παιδιά κι εγγόνια, πολλά από τα οποία έπαιζαν σπουδαίο ρόλο στην ζωή της Νάουσας. Πριν μιλήσουμε γι αυτούς, όμως, ας δούμε μερικά γεγονότα, πολύ αργότερα.

Το 1890 περίπου έφτασαν στην Νάουσα κάποιοι Σέρβοι που άρχισαν αμέσως να ψάχνουν για την «Λέγκου σου γκολέμα κόσι», δηλαδή για την «Ελένη με τα μακριά μαλλιά». Τους πήγαν στο σπίτι του Κολτσιάκη, όπου αποδείχτηκε ότι πρόκειται για συγγενείς της Λέγκως Χρίστη. Χάρές και πανηγύρια! Έμειναν στη Νάουσα, φιλοξενούμενοι φυσικά, για μια εβδομάδα. Μάλιστα, δώρισαν μια ολόκληρη χρυσή λίρα στην εγγονή της Σλάβαινας που είχε πάρει το όνομά της, την Ελένη, κόρη της Ευθυμίας Κολτσάκη και του Φίλιππα Αρνή!

Στο βιβλίο «Νάουσα, 1892-1906» του κ. Μ. Βαλσαμίδη, συναντούμε τον Γρηγόρη Κολτσάκη να μετέχει ενεργά στα κοινά, συμμετέχοντας στα διοικητικά όργανα της πόλης, παρά την περασμένη ηλικία του, μέχρι το 1895 οπότε παραιτείται λόγω διαφωνίας και όχι γιατί ήταν τότε ογδόντα ετών! Δεν βρίσκουμε τον Γρηγόριο Κολτσάκη στις καταγραφές του 1902 και 1903. Προφανώς ο γηραιός Ναουσαίος έσβησε εκεί, στο γύρισμα περίπου του αιώνα. Στα κοινά συμμετέχει την ίδια εποχή και ο γιος του Χριστόδουλος, που είχε ήδη παντρευτεί και απογράφεται ως ξεχωριστή οικογένεια. Και από το 1902 στην απογραφή εμφανίζεται αρχηγός οικογενείας και ο άλλος γιος, ο Πτολεμαίος.

Ας δούμε τώρα κάποιους από τους απογόνους

του ζεύγους.

Η Ευθυμία, η πρωτότοκη, παντρεύτηκε τον Φίλιππα τον Αρνή (στις οικογενειακές ιστορίες ήταν ο *νόνης ο Πίπας* και η *νάνα η Πίπινα*) και γέννησαν την Ελένη (που αναφέραμε πιο πάνω με την λήρα), η οποία παντρεύτηκε τον Γιώργη τον Κούλη. Υπήρξαν οι γονείς του Σταύρου Κούλη που στα χρόνια 1938-1943 χρημάτισε Δήμαρχος Ναούσης, του Λάζου που υπήρξε Πρόεδρος του Ε.Κ.Ν. στη δεκαετία του 1950, του Κώστα του αεροπόρου που σκοτώθηκε πάνω από την Κορυτσά στον πόλεμο του 40 και ο Δήμος Ναούσης έδωσε το όνομά του στην οδό Κων. Γ. Κούλη, του Νικηφόρου με την μεγάλη δράση στην Φιλαρμονική και τον ΕΟΣ, πρώτου χιονοδρόμου.

Εκτός από την Ελένη το ζευγάρι Αρνή γέννησε την Κατίγκω, που πήρε τον Δημήτρη τον Λίτη και των οποίων εγγονή είναι η Αφροδίτη Λίτη, από τους σημαντικότερους γλύπτες της σημερινής Ελλάδας, τον Δημήτρη και τον Γρηγόρη που έφυγαν στην Αμερική και τον Νικόλα τον γιατρό.

Ο δευτερότοκος Χριστόδουλος παντρεύτηκε την Μπουτσιώ (Ευδοξία) του Περδικάρη. Με τους γάμους των παιδιών τους συμπεθέρεψαν με μερικές από τις μεγαλύτερες οικογένειες της Νάουσας, όπως Αγγελάκη, Πλατσούκα, Πεχλιβάνου, Γκούτα κ.ά.

Η Θεοφανώ παντρεύτηκε δυο φορές: πρώτα τον Ιωάννη Λαπαβίτσα με τον οποίο γέννησαν την Αφροδίτη. Έπειτα τον Δημήτρη Τρόμπακα και γέννησαν, μεταξύ άλλων και τον μεγάλο ευεργέτη της πόλης Γρηγόρη Τρόμπακα και τους αδελφούς του που είχαν το ξενοδοχείο – εστιατόριο «*Ολυμπος – Νάουσα*», από τα καλύτερα της Θεσσαλονίκης στις μέρες του.

Η Ευγενία παντρεύτηκε τον Παπα-Γιώργη Καραγιαννόπουλο με την πλούσια δράση στον Μακεδονικό αγώνα για την οποία ο Δήμος Νάουσας έδωσε το όνομά του σ' ένα δρόμο της πόλης.

Τέλος ο Πτολεμαίος παντρεύτηκε την Αικατερίνη Χατζηγηγοριάδου. Απόγονοί τους είναι οι Κολτσάκηδες που για τόσα χρόνια συμμετέχουν στην εμπορική ζωή της πόλης. Τα ονόματα Γρηγόριος και Πτολεμαίος εναλλάσσονται αδιάκοπα

στην οικογένεια ως σήμερα...

Και τώρα, ας γυρίσουμε στα δυο αδέλφια του Γόλη.

Ο Κωνσταντίνος Κολτσάκης παντρεύτηκε την Αικατερίνη Γκουντούλη. Η οικογένειά της είχε πάει στην Αίγυπτο όπου και δραστηριοποιήθηκε. Γέννησαν δυό αγόρια, τον Γεώργιο και τον Αντώνιο. Πρόκειται για δυό λαμπρά τέκνα της Νάουσας.

Ο Γεώργιος Κ. Κολτσάκης γεννήθηκε στη Νάουσα το 1853. Σπούδασε φιλολογία στην Αθήνα και συνέχισε τις σπουδές του στη Γερμανία. Ενώ βρισκόταν ακόμη εκεί, πληροφορείται ότι το Πανεπιστήμιο Αθηνών προκήρυξε διαγωνισμό με θέμα «*την καθ' Όμηρον μυθολογίαν και λατρείαν του θείου*» και αποφάσισε να πάρει μέρος. Το 1875 λοιπόν κέρδισε τον Ζ' Ροδοκανάκειο διαγωνισμό με το έργο του «*Ομηρική Θεολογία*», ενώ ήδη εργαζόταν ως Διευθυντής των τότε ιδρυθέντων Ζαριφείων Διδασκαλείων στην Φιλιππούπολη.

Στο βιβλίο αυτό ο συγγραφέας αναλύει την θρησκεία των Ελλήνων όπως αυτή εμφανίζεται στα έργα *Ιλιάδα* και *Οδύσσεια* του Ομήρου. Αναφέρει και συγκρίνει όλες τις θεότητες που μνημονεύονται στα δύο έπη, με τις σχετικές για κάθε μια πληροφορίες, και σχολιάζει τις ομοιότητες και διαφορές τους. Έτσι, μέσα από την θεολογική αυτή μελέτη καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα δύο έπη γράφτηκαν από τον ίδιο ποιητή, και μάλιστα η *Ιλιάδα* προηγείται χρονικά της *Οδύσσειας*. Το βιβλίο εκδόθηκε το 1876 με δαπάνη του «*φίλογενούς και φιλομούσου*» Γεωργίου Ζαρίφη στην Κωνσταντινούπολη, με την υπογραφή του «*Γ. Κωνσταντινίδου, Μακεδόνας*».

Στην Φιλιππούπολη συγγράφει το δεύτερο βιβλίο του, την «*Ιστορίαν των Αθηνών από Χριστού γεννήσεως μέχρι του 1821*» το οποίο το 1876 βραβεύεται από τον Δήμο Αθηναίων. Το 1878 αναλαμβάνει τα καθήκοντα του Διευθυντού της Εμπορικής Σχολής της Χάλκης μέχρι το 1884, οπότε προσκαλείται να επιστρέψει στην Φιλιππούπολη. Το 1887 εγκαθίσταται μόνιμα στην Αθήνα.

Τον επόμενο χρόνο, 1888, εκδίδεται το βιβλίο

του «*Πλάτωνος Διάλογοι: Ευθύφρων, Απολογία, Κρίτων*» με σχόλιά του, το οποίο και επανεκδίδεται το 1894. Ακολουθούν οι πραγματείες: «*Τα αίτια της πτώσεως της Βυζαντινής αυτοκρατορίας*» (1891) «*Μελέτη ιστορική και τοπογραφική περί των Αιγός Ποταμών*» (1895) και το βιβλίο «*Ευρώπη και Ανατολή*» με τον υπότιτλο «*Κατακτητικά βλέψεις και σχέδια Ευρωπαϊκών κρατών επί της Ελληνικής Ανατολής ιδίως κατά τον ΙΗ' και ΙΘ' αιώνα επί τη βάσει επισήμων μαρτυριών*» που εκδίδεται το πρώτον το 1898 και σε β' έκδοση το 1912, στην Αθήνα πάντα.

Παράλληλα γίνεται Έφορος της Εθνικής Βιβλιοθήκης τα έτη 1890-92, 1895-97 και 1903-04. Στην συνέχεια το 1906 γίνεται Ελεγκτής του Ελεγκτικού Συνεδρίου μέχρι το 1915. Ακόμη εκδίδονται τα έργα του «*Το καρχήλι και η φορολογία αυτού περί τα τέλη του ΙΗ' αιώνα*», «*Εκθεσις των πεπραγμένων κατά το 1835/91*», οι «*Ολυνθιακοί*» και ο «*Γ' κατά Φιλίππου*» του Δημοσθένους κ.ά. Τέλος το 1930 εκδίδεται η «*Επιτομή Ιστορίας των Αθηνών*» (απ' αρχής μέχρι των καθ' ημάς) που αποτελεί περίληψη τετράτομης ιστορίας η οποία δεν εκδόθηκε. Στο ίδιο διάστημα συνεργάστηκε με πολλά επιστημονικά περιοδικά και εφημερίδες.

Ο Γεώργιος Κωνσταντινίδης πέθανε το 1933 στην Αθήνα. Δεν παντρεύτηκε ποτέ. Είναι ένας από τους λίγους Ναουσαίους που αναφέρονται στις εγκυκλοπαίδειες. Αφησε όλη την περιουσία του στο Δήμο της Νάουσας για την έκδοση βιβλίων θρησκευτικού περιεχομένου. Ο Δήμος όμως τροποποίησε την διαθήκη και διέθεσε τα χρήματα για την αγορά οικοπέδου ανατολικά του Γυμναστηρίου με σκοπό την κατασκευή κολυμβητηρίου. Το ποσό όμως που υπήρχε, οκτακόσιες χιλιάδες δραχμές της εποχής περίπου, εξανεμίστηκε με τον επελθόντα πόλεμο και τον πληθωρισμό που επακολούθησε. Το οικόπεδο βέβαια έμεινε και εκεί ξεκίνησε το κολυμβητήριο της δωρεάς Κ. Βαϊνανίδη. Σήμερα εκεί χτίστηκε το κλειστό γυμναστήριο.

Ο Αντώνιος Κ. Κολτσάκης γεννήθηκε στη Νάουσα το 1855. Με τη βοήθεια του αδελφού του σπούδασε στο Πολυτεχνείο της Αθήνας, από όπου αποφοίτησε με άριστα. Διορίστηκε Νομο-

μηχανικός και υπηρέτησε στην Εύβοια, την Άρτα και την Πρέβεζα. Την Νάουσα επισκέφτηκε για λίγο το 1914. Στους συγγενείς έλεγε να μην αλ-
λάζουν για οποιοδήποτε λόγο το όνομά τους, φαί-
νεται ότι είχε μετανιώσει. Πέθανε στην Αθήνα το 1927. Ούτε αυτός παντρεύτηκε ποτέ. Άφησε και αυτός όλη την περιουσία του στον Δήμο, για την δημιουργία σταδίου που θα έδινε την δυνατότητα στην νεολαία της Νάουσας να αθλείται. Πράγμα-
τι, με τα λεφτά αυτά κατασκευάστηκε το γήπεδο της Νάουσας, με κλειστό γυμναστήριο παρακα-
λώ, κάτι σπανιότατο την εποχή εκείνη! Ο Δήμος Ναούσης τον τίμησε δίνοντας το όνομά του στον οδό που οδηγεί στο γήπεδο και καθιερώνοντας και ετήσιους αθλητικούς αγώνες, τα «Κωνστα-
ντινίδια», από το 1953.

Οι δύο αδελφοί άλλαξαν το επίθετό τους από Κολτσάκης σε Κωνσταντινίδης όταν νέοι σπού-
δαζαν στην Αθήνα, για να αποφύγουν την συ-

νωνυμία με τους αδελφούς Λούκα και Διαμαντή Κολτσάκη, περιώνυμους κλέφτες αλόγων, άγνω-
στο σε ποια περιοχή, για τους οποίους τότε γι-
νόταν πολύς ντόρος. Ακόμη, να αναφέρουμε ότι ο Δήμος Ναούσης τέλεσε στην μνήμη των δύο αδελφών τριετές μνημόσυνο στον ναό του Αγίου Γεωργίου Κυψέλης την 6/3/1936 στο οποίο πα-
ραβρέθηκαν ο τότε Δήμαρχος Φιλώτας Κόκκινος και συγγενείς.

Τέλος, η αδελφή του Γρηγόρη Κολτσάκη, η Ελένη, παντρεύτηκε με τον Μπίλλα. Αυτοί δεν έκαναν παιδιά, και στο τέλος της ζωής της η Ελέ-
νη γεροκομήθηκε από την ανιψιά της Ευθυμώ Αρνή, στην οποία και άφησε το πλούσιο νοικο-
κυριό της.

Αυτή είναι η ιστορία μιας οικογένειας παλιών Ναουσαίων, όπως διασώθηκε στις οικογενειακές εξιστορήσεις και η δράση τους στον 19^ο και 20 αιώνα.

ΚΩΣΤΑ ΛΑΠΑΒΙΤΣΑ (ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ)
ΙΣΧΝΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ
Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΣΤΕΡΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ
ΠΕΡΙΟΔΟ

Το βιβλίο αποτελεί συλλογή επιστημονικών μελετών που αφορούν στην ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Οθωμανική Αυτοκρατορία. Επίκεντρο του ενδιαφέροντος είναι η περιοχή της Μακεδονίας και κυρίως η πόλη της Νάουσας που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην καπιταλιστική ανάπτυξη.

Σελ. 260, τιμή 20 €

ΔΙΑΘΕΣΗ: Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας Δημοτική βιβλιοθήκη τηλ. 23320 24102

Αλέξανδρος Οικονόμου τηλ. 23320 29380

Αποστέλλονται και με αντικαταβολή

Η ΑΛΗΘΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΡΑΓΙΚΗ ΤΥΧΗ ΤΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΓΙΑΝΝΑΚΟΒΙΤΗ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ ΤΟΥ ΠΟΥ ΚΑΤΑΣΥΚΟΦΑΝΤΗΘΗΚΑΝ

Της Μαρίας Βασ. Γιαννακοβίτη

Φιλολόγου

Από μαθήτρια του Γυμνασίου ακόμη, μετά από διηγήσεις της αείμνηστης μητέρας μου, ενημερωνόμουν από βιβλία ιστορίας για τον ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΟ ΑΓΩΝΑ, αφού αφορούσε άμεσα την οικογένεια του πατέρα μου.

Επιβάλλεται να τιμούμε τον καπετάν Άγρα και τον Αντώνη Μίγγα για τη δράση και το χαμό τους για μια ελεύθερη Μακεδονία, όμως είναι κατακριτέο να καταχωνιάζουμε την καταστροφή μιας οικογένειας που είχε το θάρρος να απονείμει, δια των χειρών της, δικαιοσύνη, εξολοθρεύοντας το Ζλατάν που με τις «διαπραγματεύσεις» του οδήγησε στο θάνατο δύο άνδρες που αγωνίζονταν για τα Εθνικά Δίκαια.

Ο προπάππος μου Απόστολος (Τόλης) Γιαννακοβίτης είχε τέσσερα αγόρια – το Γιώργη, Πέτρο, Αντώνη, Δημήτρη ή Τούσια – και μια πανέμορφη κόρη, τη Μαριγώ, από τον γάμο του με την Άννα Πένη την οποία έχασε, ερχόμενος σε κοινωνία γάμου, για δεύτερη φορά, με τη Φανή Βόλου, μια υπέροχη γυναίκα που λάτρεψε τα παιδιά μιας και ήταν άτεκνη, και λατρεύτηκε.

Ο Γιώργης παντρεύεται την Αφροδίτη – για ηθικό λόγο δεν αναφέρω το επώνυμό της – και ο παππούς μου Πέτρος τη Μαρία Μπάτσαλα – που κατοικούσε στην οδό Αγίου Θεοφάνους – μετά την επάνοδό του από την Αμερική, τόσο καλή, που μερικοί την αποκαλούσαν «Αγία». Κριτήριο της επιλογής του τα μαύρα της μαλλιά (!) που του θύμιζαν μια Μεξικάνη που αγάπησε κι όπως έλεγε, ένα πρωί ξύπνησε και δεν τη βρήκε δίπλα του, γεγονός που τον πλήγωσε

βαθιά.

Δυστυχώς, κάποιοι στενόμυαλοι άρχισαν να κατηγορούν την αρχοντική αυτή οικογένεια, όπως και το Ζαφείρη Λόγγο, ότι αν και απήρτιζαν τη συνοδεία του Άγρα, αφέθηκαν ελεύθεροι, χωρίς καν να σκεφθούν ότι οι Βούλγαροι ακριβώς αυτό επιδίωκαν. Να τους καταστήσουν ύποπτους και να εξολοθρευτούν από Έλληνες!

Οργανώνονται δολοφονικές επιθέσεις στην αγορά κατά του Γιώργη, δέχονται απειλές και στο σπίτι τους επικρατεί φόβος.

Ένα βράδυ, ενώ οι άνδρες βρίσκονται στην καλύβα – στο Γκίμνοβο ή στο Τσιφλίκι – αντιλαμβάνονται κάποιους με κλεφτοφάναρα μέσα στο κτήμα και τότε ο Απόστολος με τους γιους του, ερχόμενοι, κατορθώνουν να διαφύγουν, αφήνοντας πίσω τον μικρότερο που όμως τους ακολουθεί κλαίγοντας.

Μετά ενεργούν με την ακόλουθη συλλογιστική: Αφού θεωρούνται «Βούλγαροι», μόνο στη

Πέτρος Αποστ. Γιαννακοβίτης - Μαρία Αντ. Μπάτσαλα

Βουλγαρία θα διασωθούν, όμως μόλις φθάνουν, φυλακίζονται, εκβιαζόμενοι πως θα ελευθερωθούν, εάν πολιτογραφηθούν Βούλγαροι! Η εθνική συνείδηση των δικών μου εξανίσταται και το μόνο όνομα που δηλώνουν είναι : «Παιδιά του Αποστόλου». Οι συνθήκες κράτησης πανάθλιες, ο εξολοθρεμός τους βέβαιος και τότε συνεννοούνται με κάποιον να τους φέρει ψωμί με μαχαίρι μέσα και γκιζάπι. Ο παππούς μου Πέτρος κόβει τα σίδερα, δραπετεύει, διασχίζει την Αυστρία, μπαίνει στη Γερμανία, ξανασυλλαμβάνεται και στέλνεται στην Ελλάδα. Κατηγορείται ως κατάσκοπος και εξορίζεται στα Σφακιά.

Στη Νάουσα η οικογένεια λιμοκτονεί. Τέσσερις απροστάτευτες γυναίκες, δύο αγοράκια - ο πατέρας μου Βασίλης και το αδερφάκι του ο Αποστόλης - ένα μικρό κοριτσάκι, κόρη του Γιώργη, που το παίρνει η μητέρα του και φεύγουν κρυφά στην Αμερική. Η γιαγιά μου και η κουνιάδα της η Μαριγώ πηγαίνουν στη Μαρίνα - Τσαρμορίνοβο - και κοπανίζουν στάχυα για να διατραφούν, αδυνατώντας να φροντίσουν τα πολλά κτήματά τους. Αποφασίζουν να παντρευτεί η αδελφή του παππού μου στον Κάτω Κοπανό (Χαρίεσσα) με ένα αγαθό άνθρωπο, το Γιώργη Δραγουμάνο, ώστε να λιγοστέψουν τα στόματα, γεγονός που εξαγρίωνε το παππού μου που δεν ήθελε, από ψωροπερηφάνεια, να συγγενεύει με «χωριάτες», αγνοώντας πως η χωριατιά χαρακτηρίζει συμπεριφορές και όχι καταγωγές.

Όταν εξέτισε την ποινή ο παππούς, γύρισε από την Κρήτη με μαύρο κεφαλομάνδηλο, τα δε παιδιά της Παναγιάς - στην περιοχή εκείνη κατοικούσαν - τον ακολουθούσαν ως αξιοπερίεργο, μεταξύ αυτών και τα δύο αγοράκια του που αγνοούσαν, πως είναι ο πατέρας τους! Η γιαγιά μου τον δέχθηκε ως σωτήρα, με δάκρυα στα μάτια, γιατί πάντα τη φρόντιζε και τη σεβόταν.

Δυστυχώς ο προπάππος μου με τα άλλα τρία παιδιά πέθαναν στη Βουλγαρία (Σόφια). Ο Γιώργης ήλθε κρυφά στη Νάουσα για να πάρει τη σύζυγο και το κοριτσάκι του, όμως δεν τη βρήκε και μετά ξαναπαντρεύτηκε μια Μπιτολιάννα, αποκτώντας ένα γιο που διέπρεψε ως γιατρός.

Αυτά είχα να γράψω για μια οικογένεια που καταστράφηκε, γιατί είχε ως έμβλημα τη φιλοπατρία και την αξιοπρέπεια.

Όσο για τον πατέρα μου βασανίσθηκε - υπηρετούσε στο 44^ο τάγμα εθνοφρουράς - προτού εκτελεστεί ως γιος Μακεδονομάχου που εγκατέλειψε την Αμερική για να τιμωρήσει, με τον αδελφό του Γιώργη, τον ηθικό αυτουργό της δολοφονίας του Τέλη Αγαπηνού, αξιωματικού του στρατού με το ψευδώνυμο Άγρας, και του φίλου του Αντώνη Μίγγα.

Υ.Γ. Με το δημοσίευμα αυτό εκπληρώνω την υπόσχεση που έδωσα στο σεβαστό θείο μου Γιαννακοβίτη Π. Σωτήρη που εξέπνευσε στις 14-1-2011, ακριβώς την ημερομηνία που δολοφονήθηκε ο πατέρας μου από αρνησιπάτριδες.

Η οικογένεια Πέτρου και Μαρίας Γιαννακοβίτη - Αποστόλου στο γάμο της κόρης τους Ευαγγελίας.

Διακρίνονται από αριστερά προς δεξιά:

Καθήμενοι: Γούτσιος, Καρασίμος, Δημήτριος Γιαννακοβίτης (γιος).

Όρθιοι: Σωτήριος Γιαννακοβίτης (γιος), Ιωάννης Βερούλης, Βασιλική Γιαννακοβίτη, το γένος Δημητρίου Βερούλη (νύφη) με τη γράφουσα στην αγκαλιά, Γεώργιος (γιος), Θωμάς (γιος), Αναστάσιος Μπάτσαλας (πρώτος εξάδελφος), Απόστολος (γιος) με το αγοράκι του Πέτρο, Αγγελική (νύφη), το γένος Κων/νου Τόμπση, Σουλτάνα (νύφη), το γένος Δημητρίου Τσίρη, Δημήτριος Μπάτσαλας (αδελφός της γιαγιάς), Παρανυφάκι η μικρή Φανή, κόρη του νονού και θείου μου Απόστολου, παντρεμένη στην Έδεσσα με το Χρήστο Λάππα.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΠΕΙΡΑΜΑΤΟΖΩΟ ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

του Δημήτρη Ευθ. Βλάχου

Επίτιμου Δικηγόρου

Τέως Δημάρχου Νάουσας, τέως Περιφερειάρχη

*Χωρίς περίσκεψιν, χωρίς λύπην, χωρίς αιδώ
μεγάλα κ' αψηλά τριγύρω μου έκτισαν τείχη.
Και κάθομαι και απελπίζομαι τώρα εδώ.
Άλλο δεν σκέπτομαι: τον νουν μου τρώγει αυτή η
τύχη.*

*Διότι πράγματα πολλά έξω να κάνω είχαν.
Α όταν έκτιζαν τα τείχη πώς να μην προσέζω.
Αλλά δεν άκουσα ποτέ κρότον κτιστών ή ήχον.
Ανεπαισθήτως μ' έκλεισαν από τον κόσμον έξω.*
Κ.ΚΑΒΑΦΗΣ «ΤΕΙΧΗ» 1897

Φαίνεται ίσως παράξενο, ότι μια ομιλία με θέμα οικονομικό αρχίζει με το ποίημα ενός κατ' εξοχήν λυρικού ποιητή. Στη συνέχεια της ομιλίας θα φανεί πως δεν είναι. Ο Λαός μας, ο δημιουργός αυτής της πατρίδας και του πλούτου της, κινδυνεύει να κλεισθεί «από τον κόσμον έξω». Να του πάρουν τα πάντα. Την εργασία, τον μισθό, την σύνταξη, τα δημόσια αγαθά, τα νησιά, τα λιμάνια. Να τον αφήσουν να πένεται, ενώ οι άλλοι, οι λίγοι, ξένοι και ντόπιοι, θα λυμαίνονται τον πλούτο της χώρας του. Όμως ο Λαός μας δεν θα μπορεί να ισχυρισθεί ότι «δεν άκουσα ποτέ κρότον κτιστών ή ήχον». Γιατί οι «κρότου» και οι «ήχου» βροντούν γύρω μας και όχι μόνον στην Ελλάδα. Από το 1990 και ύστερα, αλλά ιδίως το τελευταίο έτος μας κατακλύζουν από παντού. Ιδίως στη χώρα μας.

Πριν προχωρήσω στο θέμα μου θεωρώ σκόπιμο να κάνω μια εννοιολογική διευκρίνιση και διαχωρισμό, μεταξύ «πολιτικού φιλελευθερισμού» και «οικονομικού

φιλελευθερισμού» και εν συντομία «νεοφιλελευθερισμού». Ο πολιτικός φιλελευθερισμός είναι «τέκνο» του διαφωτισμού και του συνακόλουθου ανθρωπισμού, που ως κύρια πατρίδα τους έχουν την Γαλλία του 18^{ου} αιώνα και τον κύκλο των εγκυκλοπαιδιστών φιλοσόφων {Βολταίρος, Ντιντερό, Ρουσώ κλπ.}. Είναι το κίνημα που απελευθέρωσε τον άνθρωπο από τις δεισιδαιμονίες, την θρησκοληψία, την μοιρολατρία, που έφερε τον άνθρωπο στο προσκήνιο, κόντρα στην φεουδαρχία, που ξανάφερε την δημοκρατία στο προσκήνιο της ιστορίας και ήταν το λίκνο των αστικών επαναστάσεων του 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα. Είναι συνεπώς η φάτνη της προόδου της ανθρωπότητας. Ο Οικονομικός Φιλελευθερισμός στηρίζεται στις θεωρίες του Άνταμ Σμιθ, που ανέπτυξε στο βιβλίο του «Ο πλούτος των Εθνών», βρίσκεται όμως στον αντίποδα του Πολιτικού. Με το πρόσχημα ότι ο άνθρωπος γεννιέται ελεύθερος, ξέρει να δρα σύμφωνα με το συμφέρον του, συ-

νεπώς η δράση του καθενός φέρει την συνολική ευημερία, είναι υπεύθυνος για τις πράξεις του και το κράτος δεν έχει δικαίωμα να επεμβαίνει στην οικονομική ζωή, εισάγει το *laissez-faire*. Όλα αυτά, όπως απέδειξε η ιστορία, εισάγουν τον καπιταλισμό στις κοινωνίες, με θύματα την μεγάλη πλειονότητα των μελών της.

I.- ΣΥΝΤΟΜΗ ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

“Άνδρες γαρ πόλις και ου τείχη ουδέ νήες ανδρών κεναί» {Οι άνθρωποι είναι το κράτος και όχι τα τείχη ή τα καράβια χωρίς ανθρώπους} Θουκυδίδης.

Η αλήθεια είναι ότι η φιλελεύθερη οικονομία, η απαλλαγμένη παντελώς από την κρατική παρέμβαση, δεν ίσχυσε ποτέ στην ανθρωπότητα. Τούτο για δύο κυρίως λόγους: α) Γιατί η απόλυτη ελευθερία της οικονομικής δράσης θα κατέληγε σε εκατόμβη, με θύματα τους ασθενέστερους οικονομικά και αυτό ανάγκαζε τα κράτη, ακόμη και τα πιο ακραία, να επεμβαίνουν, με διάφορους τρόπους, στο οικονομικό γίγνεσθαι για να απαλύνουν τις ακρότητες του *laissez-fair* (διατιμήσεις βασικών ειδών διατροφής, κατώτερος μισθός, περιορισμός απολύσεων κλπ.) β) Γιατί η απόλυτη ελευθερία επιβάλλονταν από τα ισχυρά κράτη στα πιο ανίσχυρα, υποχρεώνοντάς τα να δέχονται, χωρίς κανένα περιορισμό, τις εισαγωγές και να μη προβάλλουν προσκόμματα στις εξαγωγές πρώτων υλών ή στην εκποίηση ή την «αξιοποίηση» των πλουτοπαραγωγικών πηγών τους. Όμως οι ισχυροί κρατούσαν για τον εαυτό τους το πρόνομο να επιβάλλουν δασμούς στις εισαγωγές ή τιμές *daring* στις εξαγωγές τους, όταν θεωρούσαν ότι αυτό τους συμφέρει. Εξ ίσου όμως αλήθεια είναι ότι οι οικονομικές ελίτ επέβαλλαν ένα καθεστώς στυγνής εκμετάλλευσης εργατών και αγροτών κατά την διάρκεια του 19^{ου} αιώνα, όταν την φεουδαρχία αντικατέστησε ο καπιταλισμός. Αρκεί να διαβάσει κάποιος λίγες σελίδες από ένα βιβλίο του Τσαρλς Ντίκενς για να αντιληφθεί την αλήθεια των ανωτέρω. Οι πρώτοι τριγμοί σε αυτό το καθεστώς εμφανίζονται με το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Οι ελίτ προκειμένου να ανατρέψουν το φιλειρηνικό κίνημα των σοσιαλιστικών και κομμουνιστικών κομμά-

των, μετέλθαν διάφορα μέσα, μεταξύ των οποίων δολοφονίες φιλειρηνιστών ηγετών {π.χ. Ζαν Ζορές στο Παρίσι}, αλλά κυρίως υποσχέσεις για εξανθρωπισμό των συνθηκών εργασίας, αύξηση μισθών, 8ωρο, διανομή γης κ.λ.π. Με τον τρόπο αυτό συνάπτεται ένα είδος κοινωνικού συμβολαίου, που δίνει ανάπτυξη στην οικονομία και βελτιώνει τις συνθήκες ζωής των εργαζομένων. Σε αυτό βέβαια συμβάλλει, εξ αντιδιαστολής, και η ίδρυση της Ε.Σ.Σ.Δ., που δρα ως «μπαμπούλας» για τις παγκόσμιες ελίτ. Αυτά όμως αφορούν τον ανεπτυγμένο κόσμο, ελάχιστα εγγίζουν τις ολιγότερο ανεπτυγμένες χώρες και ουδόλως τις αποικίες που αποτελούν τα 3/4 του παγκόσμιου πληθυσμού και οι κάτοικοί τους ζουν σε συνθήκες ειλωτείας.

Έτσι πορεύεται η παγκόσμια οικονομία, όταν το 1929 ξεσπά η μεγάλη οικονομική κρίση, που ξεκινά με το κραχ του Χρηματιστηρίου της Νέας Υόρκης. Οι αντιδράσεις είναι αλυσιδωτές και επεκτείνονται σε όλο τον κόσμο. Η ύφεση ξεπερνά το 20% ετησίως, επιχειρήσεις καταστρέφονται, η ανεργία φθάνει στο 50%, συσσίτια στήνονται στις ανεπτυγμένες χώρες {Η.Π.Α., Γερμανία κλπ.}. Το 1932 αναλαμβάνει πρόεδρος των Η.Π.Α. ο *Franklin Roosevelt*, στην κορύφωση της παγκόσμιας ύφεσης και αρχίζει την εφαρμογή της πολιτικής που στην ιστορία έμεινε με το όνομα *New Deal*. Είναι η εφαρμογή στην πράξη της θεωρίας περί *ελεγχόμενου πληθωρισμού* που ανέπτυξε το 1926 ο Άγγλος οικονομολόγος *Τζον Μέιναρντ Κέινς* στο κλασσικό βιβλίο του «*Θεωρία της Απασχόλησης του τόκου και του χρήματος*». Η θεωρία αυτή εισάγει τα εξής: Όταν η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, μέρος του παραγωγικού δυναμικού σχολάζει και υπάρχει υψηλή ανεργία, για την αναθέρμανσή της απαιτείται αύξηση της ζήτησης, η οποία επιτυγχάνεται με την εκτέλεση ευρείας κλίμακας δημόσιων έργων, που χρηματοδοτούνται με την έκδοση πληθωριστικού χρήματος, δίνουν εργασία στους άνεργους, αυξάνουν την ζήτηση και ενεργοποιούν το σχολάζον παραγωγικό δυναμικό. Η πολιτική του Ρούζβελτ κινήθηκε προς αυτήν την κατεύθυνση και υπήρξε το θεμέλιο της υπέρβασης της κρίσης.

Την πολιτική αυτή ακολούθησαν όλες οι σοσιαλδημοκρατικές κυβερνήσεις κυρίως της Δυτ.

Ευρώπης, από το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990. Με τον τρόπο αυτό αναπτύχθηκε η οικονομία, δόθηκαν αυξήσεις στους εργαζόμενους και εφαρμόστηκε μια κοινωνική πολιτική (παιδεία, περίθαλψη, συντάξεις, επιδόματα ανεργίας, μέριμνα παιδική και μητρότητας κ.λ.π.) και ο άνθρωπος ήλθε στο κέντρο του κόσμου. Το ίδιο σε κάποιο βαθμό έπραξαν και οι κυβερνήσεις της Ν. Αμερικής. Βέβαια ανακύπτει το ερώτημα, πως το επέτρεψαν αυτό οι παγκόσμιες ελίτ. Η απάντηση είναι απλή. Αιτία ήταν η απειλητική ύπαρξη του Μπλοκ του λεγόμενου *Υπαρκτού Σοσιαλισμού* και ο κίνδυνος γενικότερων ανακατατάξεων και ανατροπών. Ο κίνδυνος παύει το 1990, όταν καταρρέουν τα καθεστώτα του σοβιετικού μπλοκ, και μάλιστα χωρίς ουδείς να τα υπερασπισθεί. Έτσι οι σοσιαλδημοκρατικές πολιτικές δεν είναι πια αναγκαίες. Τα σοσιαλδημοκρατικά κόμματα εξακολουθούν να έχουν τις παλιές ονομασίες τους, που όμως τώρα είναι κενές περιεχομένου. Η Σοσιαλιστική Διεθνής μοιάζει με περιφερόμενο θίασο καλοζωισμένων ηθοποιών, που με περίσσια θρασύτητα παριστάνουν τους ιδεολόγους, ενώ ταυτόχρονα συνωστίζονται στα πολυτελή ξενοδοχεία του Νταβός και των άλλων πολυτελών θερέτρων της Ελβετίας, συναγελαζόμενοι με τους ισχυρούς της παγκόσμιας τάξης, λαμβάνοντες οδηγίες για την επέλαση του νεοφιλελευθερισμού.

II.- Η ΕΠΕΛΑΣΗ ΤΟΥ ΝΕΟΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ

Ο οικονομικός φιλελευθερισμός ή καλλίτερα νεοφιλελευθερισμός έχει ως θεωρητικό υπόβαθρο τις δοξασίες του Άνταμ Σμιθ, όμως πήρε την σύγχρονη μορφή του στην Οικονομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Σικάγου, υπό την καθοδήγηση του καθηγητή Milton Freedman. Στα μέσα της 10ετίας του 1950 η Σχολή έχει ανεπτυγμένο ένα πλήρες σχέδιο δράσης, που στοχεύει στην αναμόρφωση της παγκόσμιας οικονομικής τάξης. Πρωταρχική στόχευση της Σχολής είναι «η επαναφορά σε κατάσταση φυσικής υγείας» της παγκόσμιας οικονομίας, η οποία διαταράχθηκε από τις ανθρώπινες παρεμβάσεις, τουτέστιν από τις κυβερνητικές πολιτικές του κεϋνσιανισμού και της σοσιαλδημοκρατίας.

Όπως γράφει η Καναδή δημοσιογράφος Naomi Klein, στο βιβλίο της «Το Δόγμα του Σοκ», ο Φρίντμαν οραματίζονταν να αποδομήσει πλήρως τις ανθρώπινες κοινωνίες, να τις επαναφέρει σε κατάσταση γνήσιου καπιταλισμού, απαλλαγμένου από κάθε παρέμβαση: χωρίς κρατικές ρυθμίσεις, περιορισμούς στο εμπόριο, εργατική νομοθεσία, κοινωνική πολιτική, επιδότηση ανέργων, παροχή δημόσιας παιδείας και υγείας, δημόσιες επιχειρήσεις κ.λ.π. Η συνταγή ήταν απλή όσο και απάνθρωπη. Ιδιωτικοποιήσεις, εκποίηση δημόσιας περιουσίας, κατάργηση της νομοθεσίας για την προστασία της εργασίας, κατάργηση κοινωνικών δαπανών, απελευθέρωση του εμπορίου, μείωση μισθών, κατάργηση της κοινωνικής ασφάλισης, ελεύθερες απολύσεις, κατάργηση του ελέγχου των τιμών. Όλα αφήνονται στις δυνάμεις της αγοράς. Ο Φρίντμαν και οι μαθητές του μας λένε «Όπως αυτορυθμίζονται τα οικοσυστήματα και διατηρούν την ισορροπία τους, έτσι και η αγορά, αν αφεθεί στους δικούς της μηχανισμούς, θα δημιουργήσει τον σωστό αριθμό προϊόντων, στις σωστές τιμές. Παραγόμενα από εργάτες που θα αμείβονται με τους σωστούς μισθούς για να αγοράζουν τα προϊόντα, με άλλα λόγια η αγορά και οι νόμοι της θα φέρουν τον παράδεισο της πλήρους απασχόλησης, απεριόριστης δημιουργικότητας και μηδενικού πληθωρισμού». Περιττό να τονίσουμε ότι όπου έγινε απόπειρα εφαρμογής αυτών των πολιτικών, το αποτέλεσμα ήταν μαζική ανεργία και φτώχεια, εξαθλίωση μεγάλων μαζών του πληθυσμού, πτώση της παραγωγής, κατακόρυφη αύξηση των τιμών, ενώ ταυτόχρονα οι μεγάλες πολυεθνικές επέπεσαν και κατασπάραξαν τις πλουτοπαραγωγικές πηγές της χώρας, ενώ μια ελάχιστη μειοψηφία πλούτιζε οικειοποιούμενη την δημόσια περιουσία. Μετακομμουνιστικές Ρωσία, Πολωνία, Ρουμανία, Βουλγαρία, αλλά και άλλοτε πλούσιες χώρες της Νότιας Αμερικής {Αργεντινή, Χιλή, Κολομβία κλπ.} είναι τυπικά δείγματα αυτών των πολιτικών της Σχολής του Σικάγου. Αλλά ακόμη και οι Η.Π.Α. υπήρξαν θύματα αυτών των πολιτικών, όπως θα δείξουμε στην συνέχεια.

Πολιτικοί ηγέτες της επέλασης του νεοφιλελευθερισμού είναι η Μάργκαρετ Θάτσερ και ο Ρόναλντ Ρέϊγκαν, ενώ «εργαλεία» το Δ.Ν.Τ., η

Παγκόσμια Τράπεζα, οι μεγάλες Τράπεζες, το Χρηματιστηριακό και κερδοσκοπικό αγγλοσαξωνικό κεφάλαιο και οι παγκόσμιας εμβέλειας Πολυεθνικές εταιρίες.

Όμως η εφαρμογή τέτοιων πολιτικών δεν είναι εύκολη σε συνθήκες δημοκρατικής ομαλότητας. Υπάρχουν αντιστάσεις και αντιδράσεις, οργανωμένων ομάδων, αλλά και μεμονωμένων πολιτών. Αντιστάσεις όλων αυτών που βλέπουν να καταρρέει το παρόν τους, και να υποθηκεύεται στο διηνεκές το μέλλον τους και το μέλλον των παιδιών τους. Αντιστάσεις των ιδεολόγων που βλέπουν να ξεπουλιέται η δημόσια περιουσία, ο δημόσιος πλούτος, σε όφελος ελαχίστων και συνήθως ξένων. Αντιστάσεις όσων πέφτουν στην ανεργία. Αντιστάσεις των νέων που τους στερούν το δικαίωμα στην μόρφωση, στις σπουδές, το δικαίωμα σε ένα καλλίτερο μέλλον.

Ο Μίλτον Φρίντμαν αντιλαμβάνεται ότι οι θεωρίες του είναι εξ αντικειμένου αδύνατον να εφαρμοσθούν σε συνθήκες δημοκρατικής ομαλότητας. Για το λόγο αυτό, όπως γράφει η Ναόμι Κλάϊν στο προαναφερθέν βιβλίο της, επεξεργάζεται με τους συνεργάτες του το «Δόγμα του Σοκ». Για να καμφθούν οι αντιδράσεις των Λαών απαιτείται η πρόκληση ενός ισχυρού σοκ. Απαιτείται μια καταστροφή, που μπορεί να είναι ένας πόλεμος, μια στυγνή δικτατορία, μια φυσική καταστροφή, ένας μεγάλος σεισμός, μια μεγάλη πλημμύρα, ένα τσουνάμι, μια οικονομική καταστροφή, μια μείζων οικονομική κρίση, πραγματική ή εν όλω ή εν μέρει, κατασκευασμένη. Αυτή η καταστροφή, όπως είναι φυσικό, προκαλεί ισχυρό ψυχολογικό σοκ, τρόμο, φόβο για το σήμερα και το αύριο, φόβο για την ζωή του ανθρώπου. Αυτά όλα προκαλούν μια ψυχική «παλινδρόμηση», γυρίζουν τον άνθρωπο στην κατάσταση ενός παιδιού απροστάτευτου που τρέμει τον ίσκιο του και έτσι δεν έχει κουράγιο να αντισταθεί σε τίποτα.

Οι γκουρού του νεοφιλελευθερισμού δεν ήταν εύκολο να βρουν τέτοιες συνθήκες για να εφαρμόσουν τις θεωρίες τους στην πράξη, παρά ταύτα προσπαθούσαν. Το 1970 ο Χιλιανός λαός εκλέγει πρόεδρό του τον σοσιαλιστή καθηγητή Σαλβατόρ Αλιέντε, που αρχίζει να εφαρμόζει την πολιτική ανάπτυξης, κόντρα στα συμφέροντα της Ι.Τ.Τ. και των μεγάλων εταιριών των Η.Π.Α. που

εκμεταλλεύονται τα κοιτάσματα χαλκού της Χιλής. Αμέσως αρχίζουν οι προσπάθειες ανατροπής του. Τον Σεπτέμβριο του 1973 ο Αλιέντε ανατρέπεται και την εξουσία αναλαμβάνει η στρατιωτική χούντα υπό τον Αουγκούστο Πινοσέτ. Είναι μια αμερικανοκίνητη στυγνή δικτατορία, η οποία δολοφονεί χιλιάδες πολίτες, φυλακίζει περισσότερους και επιβάλλει ένα καθεστώς τρόμου. Το ιδεώδες σκηνικό για την εφαρμογή των νεοφιλελεύθερων πολιτικών. Τα «παιδιά» της σχολής του Σικάγου αναλαμβάνουν τα οικονομικά πόστα της κυβέρνησης Πινοσέτ. Απελευθέρωση τιμών κατάργηση συλλογικών συμβάσεων εργασίας, κοινωνικών δαπανών, κατάργηση δημόσιας υγείας και σε μεγάλο βαθμό παιδείας, εκποίηση της δημόσιας περιουσίας, των ορυχείων και των κρατικών επιχειρήσεων. Αποτέλεσμα φτώχεια πρωτοφανής, ανεργία, πληθωρισμός στα ύψη, αθλιότητα και την ίδια στιγμή τεράστιος πλούτος στα χέρια των αμερικάνικων κολοσσών, των χουντικών και των οικογενειών τους και μιας ελάχιστης μειοψηφίας. Ήταν το πραγματικό αποτέλεσμα της πολιτικής του νεοφιλελευθερισμού, το οποίο αποκαλύφθηκε μετά την πτώση της χούντας σε όλο του το μεγαλείο. Μέχρι τότε τα δημοσιογραφικά όργανα της Γουόλ Στρίτ, εκθείαζαν το «Θαύμα της Χιλής», στηριγμένα σε πλαστά στατιστικά στοιχεία.

Οι πολιτικές αυτές εφαρμόστηκαν και σε άλλες χώρες που βρέθηκαν υπό το κράτος ενός Σοκ, με τα ίδια ολέθρια αποτελέσματα. Η Πολωνία του Λεχ Βαλέσα, η Ρωσία του Γέλτσιν, η Ρουμανία, η Βουλγαρία, η Αργεντινή, δοκίμασαν στο πετσί τους τις νεοφιλελεύθερες συνταγές και οδηγήθηκαν σε οικονομική κατάρρευση, ενώ οι λαοί τους σε εξαθλίωση και πείνα. Ακόμη και σήμερα. Τελευταίο δείγμα του Σοκ το Ιράκ.

Η επικράτηση πολιτικών ηγεσιών φιλικών προς τις ασύδοτες αγορές στην Βρετανία και τις Η.Π.Α., δημιουργούν τις συνθήκες ανάπτυξης ενός αχαλίνωτου και παρασιτικού καπιταλισμού σε όλα τα μήκη και πλάτη του πλανήτη μας. Η κερδοσκοπική κίνηση κεφαλαίων απελευθερώνεται. Το χρηματιστηριακό κεφάλαιο μετακινείται από χώρα σε χώρα με ψηφιακή ταχύτητα. Κάνει παιχνίδια κερδοσκοπίας στις αναδυόμενες αγορές και αφού κερδίσει τεράστια ποσά, απαξιώνει

πλήρως τις εγχώριες εταιρίες, οπότε επελαύνουν οι κολοσσοί της Δύσης και τις αγοράζουν με ευτελή τιμήματα. Παίζουν παιχνίδια ακόμη και με το νόμισμα μεγάλων χωρών και τις οδηγούν στην χρεωκοπία. Η Βρετανία και η λίρα της έπεσε θύμα του διάσημου κερδοσκοπού Σόρος και αναγκάστηκε να προσφύγει στο Δ.Ν.Τ. Στα χρόνια μετά το 1990 ονομάζεται «επένδυση» ακόμη και το στοίχημα για την κατάρρευση μιας χώρας ή ενός νομίσματος και ουδείς τολμά να βάλει τέλος. Τα κράτη δεν τολμούν να βάλουν φόρο στις βραχυπρόθεσμες κινήσεις κεφαλαίων, που τον προτείνει ο αμερικάνος οικονομολόγος Τόμπιν.

Ανάμεσα στα κερδοσκοπικά παιχνίδια που επινοούν τα Νόμπελ οικονομίας είναι η ασύδοτη πιστωτική επέκταση των τραπεζών, η δημιουργία ψευδαισθήσεων πλούτου και συνακόλουθα οι φούσκες, π.χ. των ακινήτων στις Η.Π.Α. που είχαν ως αποτέλεσμα την κατάρρευση του τραπεζικού κολοσσού Lehman Brothers και μετά τις αλυσιδωτές αντιδράσεις, την παγκόσμια κρίση του 1998, η οποία οδηγεί σε ύφεση την παγκόσμια οικονομία, που ακόμη μας ταλανίζει. Όλα αυτά είναι τα αποτελέσματα του ασύδοτου και παρασιτικού καπιταλισμού του Lessaiz Fair. Και σε αυτό ρόλο έπαιξε το σοκ της 11-9-2001 με την κατάρρευση των δίδυμων πύργων του διεθνούς κέντρου εμπορίου.

III.- ΤΟ ΣΟΚ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η χώρα μας αυτή τη στιγμή βρίσκεται στην δίνη μιας σοβαρής οικονομικής κρίσης και ταυτόχρονα κρίσης χρέους και κρίσης δανεισμού. Η οικονομική κρίση είναι αποτέλεσμα των πολιτικών που ακολούθησαν όλες οι κυβερνήσεις από το 1981 και μέχρι σήμερα και έχει τον χαρακτήρα της μειωμένης παραγωγικότητας και της έλλειψης ανταγωνιστικότητας. Η ανάπτυξη αυτής της περιόδου στηρίχθηκε σχεδόν αποκλειστικά στην κατανάλωση και ελάχιστα στην παραγωγή και τις εξαγωγές. Παραγωγικές επενδύσεις δεν έγιναν όλη αυτή την περίοδο παρά ελάχιστες. Για να «ευημερούν οι αριθμοί» η στατιστική υπηρεσία, υπακούοντας και στο φιλελεύθερο πνεύμα, ονόμαζε επενδύσεις και τις βραχυπρόθεσμες εισροές κεφαλαίων για παιχνίδι στο χρηματιστήριο ή για την εξαγορά λειτουργουσών επιχειρήσεων, χωρίς καμιά βελτίωση της παραγωγικότητάς των. Αυτό

είχε ως αποτέλεσμα να μειωθεί η ανταγωνιστικότητα της ελληνικής οικονομίας και τελικά να τεθεί αυτή εκτός του διεθνούς καταμερισμού εργασίας. Οι μοναδικοί εξωστρεφείς κλάδοι της οικονομίας μας είναι ο Τουρισμός και η Ναυτιλία. Και ο μεν τουρισμός αναπτύχθηκε μεν, αλλά σε πηλίνα πόδια και με πολιτικές της «αρπαχτής», η δε ναυτιλία είχε αλματώδη ανάπτυξη, αλλά με μικρά οφέλη για την οικονομία, επειδή οι κυβερνήσεις μας δεν μπόρεσαν να συμφωνήσουν με τους εφοπλιστές ένα Modus Operandi, αλλά προσδοκώντας άνομα οφέλη, τους άφησαν ασύδοτους. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα την συρρίκνωση της οικονομίας, την δραματική μείωση των εξαγωγών, την πτώση του τουρισμού και την αλματώδη αύξηση των εισαγωγών. Το ίδιο διάστημα οι δείκτες της οικονομίας έδειχναν μια εκπληκτική αύξηση του Α.Ε.Π. της τάξης του 4%. Ήταν η αύξηση της κατανάλωσης, που στηρίζονταν σε δανεικά ή σε παρασιτικά εισοδήματα. Στην οικονομική κρίση σημαντικό ρόλο έπαιξε και η ένταξη της χώρας μας στην ζώνη του ευρώ. Το ευρώ είναι ταυτόχρονα ευλογία και κατάρα. Δίνει σταθερότητα στις τιμές, μειώνει τα επιτόκια, διευκολύνει το εξωτερικό εμπόριο. Ταυτόχρονα στερεί από την χώρα την ευχέρεια άσκησης νομισματικής πολιτικής, για την προσαρμογή της οικονομίας στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και ιδίως στην αποκατάσταση της ανταγωνιστικότητας. Αυτό είχε ολέθριες συνέπειες στον τουρισμό και τις εξαγωγές. Σε κάθε περίπτωση η σύνδεση μιας αδύναμης οικονομίας με το ισχυρότερο νόμισμα του κόσμου, κρύβει κινδύνους. Όλα αυτά είχαν ως συνέπεια το μεγάλο έλλειμμα του ισοζυγίου εξωτερικών συναλλαγών και ως αποτέλεσμα τον αχαλίνωτο δανεισμό και την δραματική αύξηση του δημόσιου χρέους. Όμως σε όλα αυτά συνέτειναν και οι πολιτικές της Γερμανίας η οποία σχεδίασε το ευρώ και τις ευρωπαϊκές πολιτικές σύμφωνα με τα δικά της συμφέροντα, αλλά προχώρησε και σε δραστικές περικοπές στους μισθούς, πράγμα που αύξησε την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και συνακόλουθα τις εξαγωγές της, που κατά 70% κατευθύνονται στις χώρες της ευρωζώνης.

Όπως είναι φυσικό όλα αυτά οδήγησαν στην διόγκωση του δημόσιου χρέους. Το έλλειμμα του ισοζυγίου των εξωτερικών συναλλαγών και ιδίως

του εμπορικού ισοζυγίου, το οποίο πολλές φορές ξεπερνούσε και το 20% του Α.Ε.Π., καλύπτονταν με δανεισμό του δημοσίου. Με άλλα λόγια η χώρα μας εξασφάλισε ένα επίπεδο διαβίωσης, αλλά κυρίως άνομου πλουτισμού ολίγων, με δανεικά. Συνεπώς κατά τις δικές μου εκτιμήσεις η οικονομική κρίση δεν είναι αποτέλεσμα της κρίσης χρέους, αλλά το ακριβώς αντίθετο. Η κρίση χρέους είναι αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης και της μειωμένης ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Στην κρίση χρέους, εκτός από την οικονομική κρίση, συνέβαλαν και άλλοι παράγοντες: 1) Η διασπάθιση του δημόσιου χρήματος κατά την προετοιμασία και την τέλεση των Ολυμπιακών αγώνων του 2004. Μέχρι σήμερα, 7 χρόνια μετά την τέλεσή τους, κανένας δεν γνωρίζει το κόστος τους. Κατά τους μετριότερους υπολογισμούς ξεπέρασε τα 32 δις ευρώ, ενώ ο αρχικός προϋπολογισμός ήταν 3 δις και ο τελικός 9 δις ευρώ. Η κυβέρνηση Σημίτη – Παπανδρέου – Τσοχατζόπουλου – Παπαντωνίου, στην καλλίτερη περίπτωση, υπέκυψε στους εκβιασμούς των μεγάλων εταιριών {ξένων και ντόπιων} ενδεχομένως και συνεργάστηκε με αυτές και προέβη σε δαπάνες εξωφρενικές (π.χ. C4I). Όλα αυτά με χρήματα δανεικά. Σκεφθείτε πόσο ανέβηκαν σήμερα με τους τόκους τα αρχικά 32 δις. 2) Η υπερβολική διόγκωση του δημόσιου τομέα και ιδίως του προσωπικού των ΔΕΚΟ. Από το 1981 όλες οι κυβερνήσεις προέβαιναν σε αθρόες προσλήψεις συνήθως παρασιτικού προσωπικού, για την δημιουργία κομματικών στρατών, κλακαδόρων και ψηφοφόρων. 3) Η διαφθορά που εισχώρησε στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και ιδίως στα νοσηλευτικά ιδρύματα, τους ΟΤΑ και τις ΔΕΚΟ. 4) Η καταλήστευση του δημόσιου χρήματος από πάσης μορφής εργολάβους, κρατικοδίαιτους επιχειρηματίες και μιζαδόρους, σε συνδυασμό και με την κραυγαλέα φοροδιαφυγή της πλειονότητας των ελλήνων. 5) Οι υπερβολικές, αδιαφανείς και ατελέσφορες προμήθειες εξοπλισμών. Κατά το μεγαλύτερο μέρος τους ήταν τρόπος άσκησης εξωτερικής πολιτικής και εξευμενισμού των προμηθευτών και κατ' ελάχιστον κάλυπταν πραγματικές αμυντικές ανάγκες της χώρας. Κλασσικό παράδειγμα τέτοιων προμηθειών είναι τα περήφημα 4 υποβρύχια. Η απόφαση προμήθειάς

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

Η ΕΛΛΑΔΑ ΠΕΙΡΑΜΑΤΟΖΩΟ
ΤΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΦΙΛΕΛΕΥΘΕΡΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΑΚΟΥ ΚΕΦΑΛΑΙΟΥ

ΟΜΙΛΗΤΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΒΛΑΧΟΣ
ΠΡΩΗΝ ΔΗΜΑΡΧΟΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΤΕΤΑΡΤΗ 09 ΜΑΡΤΙΟΥ 2011
ΑΙΘΟΥΣΑ ΣΥΝΑΥΛΙΩΝ ΕΣΤΙΑΣ ΜΟΥΣΩΝ, 19:30
ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ: ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ «ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ»

των ελήφθη το 1996 και μάλιστα ως επείγουσας ανάγκης. Μέχρι το 2011 παρελήφθη μόνον ένα και αυτό «κουνιστό». Όλα αυτά με δανεικά χρήματα, που μέρος τους πήγαινε σε λογαριασμούς κάποιων ταγών μας. Να σκεφθείτε ότι στην κορύφωση της κρίσης χρέους και δανεισμού, πριν λίγους μήνες, η Γερμανία και η Γαλλία απαιτούσαν από τον Πρωθυπουργό μας την πώληση τανκς και αεροπλάνων. Και αυτός υποχώρησε έστω μερικώς. 6) Το μεγάλο «πάρτι» του Χρηματιστηρίου του 1999. Κατά την περίοδο αυτή είχαμε μια βίαιη μεταφορά πλούτου από εκατομμύρια μικροεπενδυτές, στους λίγους που ήξεραν και κρατούσαν τα ηνία, με την ανήθικη σύμπραξη ανώτατων κυβερνητικών στελεχών της περιόδου, οι οποίοι με τις δηλώσεις τους παρότρυναν τους ανίδεους να «επενδύουν» στο πάρτι καταλήστευσής των. Το χειρότερο όμως ήταν ότι τα άνομα κέρδη των ολίγων, κατά το μέγιστο, μεταφέρθηκαν σε τράπεζες των φορολογικών παραδείσων και δεν επενδύθηκαν όπως έπρεπε. Αν τα χρήματα είχαν μείνει στα χέρια των θυμάτων θα είχαν, κατά το μέγιστο μέρος τους, επενδυθεί σε

ακίνητα, μικρές επιχειρήσεις κλπ. πράγμα που θα είχε ως συνέπεια την ανάπτυξη της οικονομίας. Έτσι δημιουργήθηκε το μεγάλο δημόσιο χρέος και επαναλαμβάνω, ότι η κύρια αιτία του ήταν η οικονομική κρίση και η κρίση ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, η οποία δεν ήταν εμφανής, διότι με δανεικά και παρασιτικά εισοδήματα, μεταμφιέζονταν σε «ανάπτυξη» παρασιτική. Να σημειώσω ότι η παγκόσμια ύφεση ελάχιστα επέδρασε στην ελληνική οικονομία, κυρίως με την πτώση της τουριστικής κίνησης και τα εμβάσματα της ναυτιλίας. Πάντως σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να ενοχοποιούμε τους μισθούς και τα ημερομίσθια για την κρίση χρέους. Είναι άδικο και οδηγεί στην λήψη λάθος μέτρων. Ούτε να δίνουμε βάση στις θεωρίες του κ. Πάγκαλου «μαζί τα φάγαμε». Ήταν αποτέλεσμα συνειδητών πολιτικών των κυβερνήσεων της τελευταίας 30ετίας.

Ένα κρίσιμο στοιχείο που επίσης δυσκόλευε τα πράγματα ήταν το έλλειμμα του 2009 που ανήλθε στο 12,5% και μετά από αναθεώρηση στο 14,5%. Είναι αποτέλεσμα μιας ανεργμίστης πολιτικής της κυβέρνησης Καραμανλή. Και το πάρτι καταλήστευσης του δημόσιου πλούτου εκ μέρους των δικών τους παιδιών.

Παρόλα όμως αυτά η Ελλάδα δεν είναι η περισσότερο χρεωμένη οικονομία στην Ευρωζώνη, αν στο δημόσιο χρέος υπολογίσουμε και το ιδιωτικό. Γιατί μόνον συνυπολογίζοντας δημόσιο και ιδιωτικό χρέος, μπορούμε να αντλήσουμε ασφαλή συμπεράσματα για την πραγματική κατάσταση μιας οικονομίας. Ιδού λοιπόν η κατάσταση της χώρας μας την 30/12/2009 σε αντιπαραβολή με κάποιες ανεπτυγμένες χώρες της Ε.Ε., εντός και εκτός ευρωζώνης, ως ποσοστό επί του Α.Ε.Π.:

Τα ανωτέρω στοιχεία είναι από δημοσιεύσεις της Ευρωπαϊκής Στατιστικής Υπηρεσίας, και συμπίπτουν σε μεγάλο βαθμό με δημοσιεύσεις του έγκριτου δημοσιογράφου της εφημερίδας «ΕΘΝΟΣ» Γιώργου Δελαστίκ.(Σημ. το 127% αντιστοιχεί σε 298,5 δις. Ευρώ).

Το συμπέρασμα που βγαίνει είναι ότι η ελληνική οικονομία, από άποψη συνολικού χρέους, είναι από τις υγιέστερες της Ε.Ε. Αυτό επιβεβαιώνεται και από το εξής αναμφισβήτητο γεγονός: Στις 21/10/2009 τα spread των ελληνικών 10ετών ομολόγων ήταν στις 141 μονάδες βάσεις, δηλαδή η Ελλάδα μπορούσε τότε να δανεισθεί με επιτόκιο 4,41%. Οι αγορές δεν είχαν κατατάξει την Ελλάδα στις χώρες υψηλού ρίσκου. Παρόλα αυτά μετά από λίγες ημέρες η Ελλάδα χαρακτηρίστηκε το «μαύρο πρόβατο» της Ε.Ε. και όλοι μας λοιδορούσαν, ακόμη και οι πενόμενοι Βούλγαροι και Ρουμάνοι. Ήταν τότε που η κρίση χρέους επεκτάθηκε και σε κρίση δανεισμού. Αυτό σημαίνει ότι κάτι συνέβη στο προσκήνιο και στο παρασκήνιο και προδήλως κάπου στόχευε. Εμείς γνωρίζουμε μόνον τα του προσκήνιου και μόνον με συνδυασμένες σκέψεις και πάντα με τον κίνδυνο να κάνουμε λάθος, μπορούμε να εικάσουμε τα του παρασκήνιου και των στόχων.

Στην Ελλάδα είχαμε εκλογές στις 4/10/2009. Στα τέλη Αυγούστου 2009, ο Διοικητής της Τράπεζας της Ελλάδος, όπως ο ίδιος διαβεβαιώνει, ενημέρωσε τον τότε Πρωθυπουργό κ. Καραμανλή και τον κ. Γεώργιο Παπανδρέου για την εξέλιξη του ελλείμματος που στο τέλος του 2009 θα έφθανε το 12,5%, πράγμα ιδιαίτερος επώδυνο, που πάντως και τα δύο κόμματα γνώριζαν. Τα δύο κόμματα εξουσίας έκαναν εκ διαμέτρου αντίθετο προεκλογικό αγώνα. Η μεν Ν.Δ. υπόσχονταν πε-

ΧΩΡΑ	ΔΗΜΟΣΙΟ ΧΡΕΟΣ	ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΧΡΕΟΣ	ΣΥΝΟΛΙΚΟ ΧΡΕΟΣ
ΕΛΛΑΣ	127%	123%	250%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	77%	208%	285%
ΙΤΑΛΙΑ	117%	198%	315%
ΓΑΛΛΙΑ	83%	240%	323%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	85%	238%	323%
ΗΝΩΜ. ΒΑΣΙΛΕΙΟ	80%	386%	466%

ριοριστική πολιτική, με την αληθινή αιτιολογία ότι η χώρα αντιμετώπιζε δύσκολες καταστάσεις. Το ΠΑΣΟΚ αντίθετα φώναζε αριστερά και δεξιά ότι «ΧΡΗΜΑΤΑ ΥΠΑΡΧΟΥΝ» και υπόσχονταν πολιτική παροχών, αύξηση μισθών κ.λ.π., μολονότι γνώριζε την κατάσταση της οικονομίας. Το ΠΑΣΟΚ κερδίζει τις εκλογές με μεγάλη διαφορά και σχηματίζει κυβέρνηση. Η κυβέρνηση γνωρίζει την κατάσταση της οικονομίας, του χρέους και του ελλείμματος. Με εικαζόμενο ότι απαρτίζεται από στελέχη έμπειρα, τα οποία προεκλογικά διατυμπάνιζαν ότι έχουν έτοιμα σχέδια δράσης, έχουμε κάθε λόγο να πιστεύουμε ότι είχαν την δυνατότητα, χωρίς πανικό και κενολογίες, να ασκήσουν αμέσως τις κατάλληλες πολιτικές, να αντιμετωπίσουν την όντως κρίσιμη κατάσταση. Σε αυτό συνηγορεί το προαναφερθέν, ότι τα spread στις 21/10/2009 ήταν 141 μονάδες βάσης, πράγμα που σημαίνει ότι οι «επενδυτές» είχαν εμπιστοσύνη στην ελληνική οικονομία. Οι κατάλληλες πολιτικές, εκείνη την περίοδο, ήταν να σιωπήσει η κυβέρνηση και να συνεχίσει την αναχρηματοδότηση του χρέους με λίαν συμφέροντα επιτόκια, κάτω του 4,5% και παράλληλα να αρχίσει την εφαρμογή πολιτικών προσαρμογής της οικονομίας στις τότε συνθήκες. Οι πολιτικές αυτές ήταν η καταπολέμηση της σπατάλης στον δημόσιο τομέα (Νοσοκομεία, ΔΕΚΟ, ΟΤΑ κλπ.), η μείωση των εξοπλισμών, η πάταξη της φοροκλοπής και εισφοροκλοπής κ.α. ο περιορισμός των προσλήψεων στον δημόσιο τομέα, που θα οδηγούσαν στην εξυγίανση των παθογενειών της ελληνικής οικονομίας. Οι μισθοί δημόσιου και ιδιωτικού τομέα δεν έπρεπε να αυξηθούν αλλά και ούτε να μειωθούν, όπως και δεν έπρεπε να αυξηθούν ο ΦΠΑ και οι έμμεσοι φόροι, διότι αυτά τα μέτρα οδηγούν στην συρρίκνωση της οικονομίας και στην επιδείνωση του χρέους και του ελλείμματος. Παράλληλα με αυτά η κυβέρνησή μας έπρεπε να ενημερώσει τους εταίρους μας στην ΕΕ, χωρίς μελοδραματισμούς, για την κατάσταση και την διάθεση της Ελλάδας να βάλει τάξη στην οικονομία της και να επισημάνει στους μεγάλους δανειστές μας Γερμανούς και Γάλλους {εμπιστευτικά} ότι τυχόν παύση πληρωμών της Ελλάδας, θα είχε ολέθριες συνέπειες για την ευρωζώνη και τις τράπεζές τους, που

είχαν στα χέρια τους ελληνικά ομόλογα άνω των 100 δις. Όμως πάνω από όλα η κυβέρνηση έπρεπε να εφαρμόσει πολιτικές ανάπτυξης, παραγωγικών επενδύσεων και υγιούς αύξησης του Α.Ε.Π. με αύξηση των εξαγωγών, ανάκαμψη του τουριστικού ρεύματος και ενίσχυση της εμπορικής ναυτιλίας, αλλά και αξιοποίηση των δυνατοτήτων που έδιναν η παραγωγή και η μεταφορά υδρογονανθράκων.

Αντί αυτών η κυβέρνησή μας έπραξε τα εξής ανορθόδοξα: Κατήργησε τα Υπουργεία Τουρισμού και Ναυτιλίας, των δυο δηλαδή κλάδων από τους οποίους περιμέναμε ανάπτυξη, έσοδα και θέσεις εργασίας. Επίσης, με την δήθεν ευαισθησία για θέματα περιβαλλοντικής προστασίας, τορπίλισε τον αγωγό Μπουργκάζ – Αλεξανδρούπολης, υπακούοντας στις επιθυμίες των αμερικάνων. Ήταν ένα έργο μεγάλης πνοής, από τα λίγα σωστά που έπραξε, με ευψυχία, η κυβέρνηση Καραμανλή. Ακόμη δεν τόλμησε ούτε τολμά να καθορίσει την Α.Ο.Ζ της χώρας μας, κυρίως σε σχέση με την Τουρκία και έτσι χάνει την ευκαιρία μεγάλων επενδύσεων στον τομέα των υδρογονανθράκων. Από την πρώτη στιγμή ξεκίνησε έναν ορυμαγδό δηλώσεων, συκοφαντικών για την χώρα, τους Έλληνες και την οικονομία. Ο πρωθυπουργός μας δήλωσε σε ξένο συνέδριο «κυβερνώ μια χώρα διεφθαρμένων και τεμπέληδων», «Η Ελλάδα βρίσκεται στην εντατική» η Ελλάδα είναι χρεωκοπημένη χώρα και άλλα παρόμοια. Ο υπουργός οικονομικών παρομοίασε την Ελλάδα με τον Τιτανικό και θεωρούσε την πτώχευσή της, ως επικείμενη και δήλωνε ότι σύντομα θα υπήρχε αδυναμία πληρωμής μισθών και συντάξεων. Στις 11/12/2009 ο Πρωθυπουργός στην σύνοδο κορυφής της ΕΕ, αφού λοιδόρησε την χώρα ΜΑΣ, ζήτησε από τους εταίρους βοήθεια, αυτοί την αρνήθηκαν και του επισήμαναν ότι σε καμιά περίπτωση η Ελλάδα δεν έπρεπε να κάνει παύση πληρωμών. Αυτό σήμαινε ότι τυχόν παύση πληρωμών τους πονούσε ιδιαίτερα. Αυτό το μεγάλο ατού δεν το εκμεταλλεύθηκε ο κ. Παπανδρέου. Λίγο πριν ο πρωθυπουργός συναντήθηκε με τον διευθυντή του ΔΝΤ, από τον οποίο ζήτησε βοήθεια, την οποία αυτός δεν την έδωσε (Καθημερινή της Κυριακής 20/2/2011), πράγμα που τότε το αρνήθηκε, αλλά μετά την δημοσιοποίησή του

το επιβεβαίωσε. Μετά από αυτά άρχισε τις ψευτοπαλληκαριές «απειλώντας» με το πιστόλι που δήθεν είχε βάλει στο τραπέζι, υπονοώντας την προσφυγή στο ΔΝΤ. Επιπρόσθετα η κυβέρνηση εξευτέλισε και μια καταρχήν ορθή ενέργεια, την προσφυγή για δανεισμό στην Κίνα, με την υπερβάλλουσα ρευστότητα. Όταν δημοσιεύθηκε η είδηση, έσπευσε έντρομη να την διαψεύσει, ενώ όλοι γνώριζαν πως είναι και αληθινή και κυρίως ορθή. Άμεση συνέπεια όλων αυτών ήταν να εκτιναχθούν τα spread στις 1000 μονάδες βάσης. Οι διεθνείς αγορές είχαν αντιληφθεί, όχι την πραγματική κατάσταση της οικονομίας, αυτήν την ήξεραν, αλλά ότι η Ελλάδα είχε μια κυβέρνηση που δεν ήξερε τι έκανε και τι έλεγε. Ότι χειρότερο δηλαδή. Στη συνέχεια ακολούθησαν οι διεθνείς οίκοι αξιολόγησης, που με αλληπάλληλες υποβαθμίσεις κατέταζαν τα ελληνικά ομόλογα στην κατηγορία των «σκουπιδιών». Και σαν να μην έφθαναν όλα αυτά, η κυβέρνησή μας όλο αυτό το διάστημα αδρανούσε και δεν ελάμβανε κανένα μέτρο ανάταξης της οικονομίας. Περιορίστηκε στις αψιμαχίες των υπουργών της, που χωρίστηκαν σε αυτούς του «γνήσιου» ΠΑΣΟΚ και στους φιλελεύθερους. Ταυτόχρονα άρχισε ένας ψυχολογικός πόλεμος κατά των ελλήνων. Τα δελτία ειδήσεων των οκτώ, με τα, υποταγμένα στην εξουσία και τους ισχυρούς, golden boys της δημοσιογραφίας, άρχισαν μια συστηματική πλύση εγκεφάλου των ελλήνων. Άνοιγες την τηλεόραση να ακούσεις κάποια είδηση και το μόνο που άκουγες ήταν τα προμηνύματα λιμών, λοιμών, σεισμών και καταποντισμών, με βολές κατά ριπάς.

Όλο αυτό το διάστημα ο πρωθυπουργός μας αλώνιζε τον κόσμο. Και ως πρόεδρος της Σοσιαλιστικής Διεθνούς κατακεραύνωνε τις πολιτικές των νεοφιλελευθέρων και τις εξόρκιζε, θεωρώντας τες ως πλήρως ατελέσφορες και ως πρωθυπουργός τις ετοίμαζε με πλήρη επίγνωση του τι κάνει, ενώ ταυτόχρονα χαρακτήριζε την χώρα μας πτωχευμένη. Καμιά ουσιαστική κίνηση για την ανάταξη της οικονομίας, καμιά σοβαρή προσπάθεια προσέλκυσης επενδύσεων, καμιά πολιτική δημιουργίας συνθηκών ανάπτυξης. Με εξαίρεση τα γελοία ταξίδια του αδελφού του Πρωθυπουργού {χωρίς καμιά θεσμική ιδιότητα},

που συνοδεύονταν από τον Υπουργό κ. Παμπούκη, με σκοπό να προσελκύσουν επενδύσεις από το Κατάρ, που κατέληξαν στον τραγέλαφο της επένδυσης Αστακού. Και ατυχώς συνεχίζονται.

Όλα αυτά, όπως είναι φυσικό, αλλά και προσχεδιασμένο, έφεραν τον μέσο έλληνα σε κατάσταση ισχυρού σοκ. Όλοι έβλεπαν ως επικείμενη την κατάρρευση της χώρας, την αδυναμία καταβολής μισθών και συντάξεων, την χρεωκοπία των τραπεζών, την απώλεια των καταθέσεων, την πλήρη κατάρρευση της οικονομίας. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον, πολλοί «υπερπατριώτες», απέσυραν τις καταθέσεις τους και τις έστειλαν σε τράπεζες της Ελβετίας, της Κύπρου και άλλων χωρών. Υπολογίζεται ότι ποσό 30 έως 50 δις ευρώ φυγαδεύτηκε στο εξωτερικό, δημιουργώντας ασφυκτικό πρόβλημα ρευστότητας στις ελληνικές τράπεζες. Όλα αυτά, όπως ήταν αναμενόμενο, προκάλεσαν πανικό στον μέσο έλληνα. Ήταν το ιδεώδες σκηνικό για την επέλαση των πολιτικών που ακολούθησαν. Ήταν η ιδεώδης κατάσταση σοκ, όπως την περιγράφει η Ναόμι Κλάιν στο προαναφερθέν βιβλίο της. Ο μέσος έλληνας δεν είχε καμιά διάθεση να αντισταθεί, σε ότι ακολούθησε. Η ελληνική κοινωνία κατακερματισμένη και φοβισμένη δέχεται τα πάντα αδιαμαρτύρητα. Μόνον κάποιες ισχυρές συντεχνίες {Γιατροί, Φαρμακοποιοί, Δικηγόροι, Μηχανικοί κλπ.} προέβαλαν συντεχνιακές αντιστάσεις, εν πολλοίς για την διατήρηση κεκτημένων και τελικά επέτυχαν να ματαιώσουν την απελευθέρωση των κλειστών επαγγελμάτων. Η απελευθέρωση ήταν μέτρο επιβεβλημένο και ίσως από τις λίγες ορθές πολιτικές της κυβέρνησης.

Η συνέχεια ήταν αναμενόμενη. Τον Μάιο του 2010 η κυβέρνησή μας έριξε λευκή πετσέτα και παραδόθηκε χωρίς την στοιχειώδη διαπραγμάτευση, χωρίς καν συζήτηση, στην λεγόμενη Τρόϊκα, που συγκρότησε τον μηχανισμό στήριξης της Ελλάδας, απαρτιζόμενο από το ΔΝΤ, την Ε.Ε. και την Ευρωπαϊκή Τράπεζα. Υπεγράφη το λεγόμενο μνημόνιο, που επέβαλε δυσβάστακτους όρους στην χώρα μας, για να μας χορηγήσει βραχυπρόθεσμο δάνειο 110 δις, με ιδιαιτέρως επαχθείς όρους και επιτόκιο τοκογλυφικό. Οι όροι επαναλαμβάνω ήταν επαχθείς, αλλά ο πλέον απαράδεκτος, ήταν η αμετάκλητη παραίτηση

της Ελλάδας υπέρ των δανειστών της, από όλα τα προνόμια της που απορρέουν από το Σύνταγμα, τους νόμους και τις διεθνείς συμβάσεις και αφορούν το ακατάσχετο της δημόσιας περιουσίας. Με άλλα λόγια η κυβέρνηση Παπανδρέου εκχώρησε μεγάλο μέρος της εθνικής μας κυριαρχίας προς τους δανειστές μας, όπως το ανήγγειλε ο πρωθυπουργός μιλώντας με θεατρικό φόντο το λιμάνι του Καστελόριζου και ενημερώνοντάς μας ότι «έσωσε την Ελλάδα». Για να γίνει αντιληπτό τι σημαίνει ΔΝΤ θα παραθέσω σύντομο απόσπασμα από το αυτοβιογραφικό βιβλίο του Βίλυ Μπραντ «Μια ζωή Αγώνες». Αναφέρεται σε μια διεθνή επιτροπή που συνέστησε με σκοπό την παροχή βοήθειας στις λιμοκτονούσες χώρες της Αφρικής και της Ν. Ασίας. «Οι προτάσεις της επιτροπής δε είχαν ίχνος εξτρεμισμού... Μόλα ταύτα προκάλεσαν την ενόχληση του Δ.Ν.Τ. που με τους σκληρούς όρους του, επέβαλε την ανοίκεια και υπερβολική χειραγώγηση της Εθνικής Οικονομίας των αναπτυσσόμενων χωρών και επέβαλε καταστροφικά μέτρα αποπληθωρισμού σαν τυποποιημένο πρότυπο πολιτικής προσαρμογής...».

Οι πολιτικές που μας επέβαλε το μνημόνιο είναι οι τυποποιημένες πολιτικές του ΔΝΤ: Εσωτερική υποτίμηση με την μείωση των αποδοχών δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, μείωση των συντάξεων και αύξηση των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης, πλήρης απελευθέρωση της αγοράς

εργασίας, ελεύθερες κατά το δοκούν απολύσεις, επέκταση της μερικής απασχόλησης, κατάργηση

των συλλογικών συμβάσεων εργασίας και επιβολή των επιχειρησιακών, γενίκευση των εταιριών παροχής υπηρεσιών με εκμισθούμενους εργάτες. Επί πλέον ουσιαστική κατάργηση των πολιτικών υγείας, παιδείας, των κοινωνικών δαπανών και επιδομάτων, της επιδότησης των ανέργων, εκποίηση της δημόσιας περιουσίας και των δημοσίων επιχειρήσεων, απολύσεις στο δημόσιο και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα, μείωση των φόρων επί των επιχειρηματικών κερδών και δραματική αύξηση των έμμεσων φόρων {ΦΠΑ, κατανάλωσης κλπ.} και άλλα τέτοια νεοφιλελεύθερα.

Τα αποτελέσματα του 9μήνου εφαρμογής αυτών των πολιτικών αναμενόμενα: Μείωση των αποδοχών του δημόσιου τομέα κατά 15%, του ιδιωτικού κατά 8%, των συντάξεων κατά 10%. Πληθωρισμός της περιόδου άνω του 5%, πράγμα που σημαίνει ότι απέτυχε η εσωτερική υποτίμηση. Δραματική μείωση της ζήτησης και της κατανάλωσης, που επέφερε κατάρρευση χιλιάδων επιχειρήσεων και ανέβασε την ανεργία την 30-11-2010 στο 13,9% και τον αριθμό των καθολικά ανέργων κοντά στις 700.000, με τάση αύξησής τους, κατά την ΓΣΣΕ, σε 1.000.000, ενώ η ανεργία των νέων ξεπέρασε το 35%. Πτώση του Α.Ε.Π. κατά 4,5% το 2010, που σε όλη την δι-

άρκειά του έβαινε ταχύτερα πτωτικά {πτώση 4^{ου} τριμήνου 2010 6,5%}. Αναμενόμενη ύφεση το 2011 3,5% κατά τον διοικητή της Τ.τ.Ε. Κάθετη πτώση των επενδύσεων, δραματική μείωση του τουρισμού. Αύξηση των φόρων κατανάλωσης {καύσιμα, τσιγάρα, ποτά} σε δραματικά υψηλά επίπεδα {να αναφέρω χαρακτηριστικά ότι για κάθε 100 ευρώ βενζίνης ο φόρος είναι 65 ευρώ} και δυο φορές αύξηση του ΦΠΑ από το 19% στο 23%. Είχαμε με άλλα λόγια εμφάνιση του πιο εφιαλτικού φαινομένου του

στασιμοπληθωρισμού, και δραματική μείωση του διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών. Στόχος αυτών των μέτρων ήταν η μείωση του ελλείμματος από το 14,5% στο 9,5%. Η μείωση του ελλείμματος, έστω μερικώς επιτεύχθηκε. Ε και; Θα έλεγε ένας με την στοιχειώδη λογική. Ο πρωθυπουργός μας με την δική του λογική εξακολουθεί να ισχυρίζεται «σώσαμε την Ελλάδα» και προκαλεί τον καγχασμό και την οργή του λαού μας.

Πέτυχε λοιπόν ο στόχος μείωσης του ελλείμματος και οι αισιόδοξοι άρχισαν να ονειρεύονται έξοδο από το μνημόνιο και χαρές και πανηγύρια. Όμως τα πράγματα, παρά τα σκληρά μέτρα και την φτώχεια που έφεραν, έγιναν χειρότερα. Η τρόικα ανακάλυψε, δήθεν έκπληκτη, ότι τα μέτρα δεν απέδωσαν και χρειάζονται νέα. Η Eurostat μας πληροφόρησε ότι το χρέος μας αυξήθηκε κατά 42 δις ευρώ το 2010, το έτος των θυσιών. Πιο συγκεκριμένα τα 298,5 δις της 31-12-2009 έγιναν 340,29 δις στις 31-12-2010, δηλαδή 147% του Α.Ε.Π. Το χρέος στο τέλος του 2011 εκτιμάται ότι θα ανέλθει στα 362 δις, τουτέστιν στο 158% του Α.Ε.Π. Ακόμη, μέχρι το 2016 η χώρα πρέπει να καταβάλει 185,4 δις για τοκοχρεολύσια. Όπως είναι ορατό δια γυμνού οφθαλμού, αυτό αν δεν είναι αδύνατο, είναι εξόχως δυσχερές να γίνει. Πως έκανε αυτό το άλμα το χρέος; Για να γίνει αντιληπτό αυτό αρκεί να παραθέσω ένα στοιχείο από την Τ.τ.Ε. Το 2010 εισπράξαμε από δάνεια 35 δις και από αυτά πληρώσαμε τα 33,5 δις στους πιστωτές μας για τοκοχρεολύσια. Δηλαδή ουσιαστικά δεν έμεινε τίποτα για επενδύσεις ή για όποια άλλη πολιτική.

Το συμπέρασμα που βγαίνει από όλα αυτά είναι ότι το δάνειο των 110 δις, με τους ιδιαιτέρως επαχθείς όρους, δεν δόθηκε στην Ελλάδα για να την βοηθήσει να ξεπεράσει την κρίση, αλλά για να πάρουν πίσω τα χρήματά τους οι Γαλλογερμανικές, κυρίως, τράπεζες, με νέα δάνεια με βαρύτατους τόκους. Δηλαδή για να συνεχίσουν να αρμέγουν την Ελλάδα ανερυθρίαστα. Αυτή είναι η πραγματικότητα. Για τον λόγο αυτό οι εταίροι μας έβαλαν με το ζόρι στον μηχανισμό στήριξης την Ιρλανδία και προσπαθούν να βάλουν την Πορτογαλία και εν συνεχεία την Ισπανία, με τον εκκολλαπτόμενο μηχανισμό στήριξης, αλλά και

το σύμφωνο ανταγωνιστικότητας. Συνεπώς είναι παραμύθι για μικρά παιδιά ο ισχυρισμός ότι ο πρωθυπουργός μας επέτυχε άθλο με το μνημόνιο. Το αντίθετο ακριβώς συνέβη. Μας επέβαλαν οι μεγάλοι την «σωτηρία» μας, για να πάρουν πίσω τα δανεικά, αλλά και να συνεχίσουν να μας δανείζουν με όλο και υψηλότερα επιτόκια.

Μετά το σοκ της δραματικής αύξησης του χρέους ήλθαν τα πιο σκληρά μέτρα του ΔΝΤ. Η πώληση της ακίνητης περιουσίας και των επιχειρήσεων του δημοσίου, για την είσπραξη 50 δις εντός τριετίας. Βέβαια οι εκπρόσωποι της τρόικας, σε μια χυδαία επίδειξη κυνικού χιούμορ, μας ...επέτρεψαν να μην πουλήσουμε την Ακρόπολη και την Βεργίνα. Το μέτρο αυτό, πέραν του ότι είναι ατελέσφορο, οδηγεί στην κατασπάραξη των υπολειμμάτων της εθνικής περιουσίας. Το ατελέσφορο αποδεικνύεται από την εμπειρία της Αργεντινής. Στα τέλη της 10ετίας του 1990 ξεπούλησε 200 δημόσιες επιχειρήσεις, αλλά το χρέος εξακολούθησε να διογκώνεται μέχρι την εκδίωξη του ΔΝΤ.

Αυτά είναι τα γεγονότα. Από εδώ και πέρα πρέπει να κάνουμε κάποιες συνδυασμένες σκέψεις και υποθέσεις, για να εικάσουμε τι συνέβη και μπήκαμε σε αυτό τον βραχνά του αυτοτροφοδοτούμενου χρέους. Οι πολιτικές που ακολούθησε η κυβέρνησή μας ήταν εσφαλμένες στο σύνολό τους. 1) Οι κραυγές περί χρεωκοπίας, τιτανικού κλπ ήταν το έναυσμα για την κατάρρευση της Ελλάδας και προετοίμασαν τα τραγικά που ακολούθησαν και ιδίως η προσχώρησή μας στον μηχανισμό στήριξης και το συνακόλουθο μνημόνιο. Αυτά δημιούργησαν το «αναγκαίο σοκ» και έφεραν τα αποτελέσματα που συνοπτικά εκτίθενται πιο πάνω. 2) Η πλήρης απραξία στον τομέα της ανάπτυξης είναι ένα μεγάλο σφάλμα. Αντί να ενισχυθούν οι μηχανισμοί στήριξης και ανάπτυξης του Τουρισμού και της Ναυτιλίας, η κυβέρνηση με μια αψυχολόγητη ενέργεια κατήργησε δυο βασικά υπουργεία, μοχλούς ανάπτυξης των άνω κλάδων και μετά από τραγελαφικές παλινωδίες μοίρασε τις αρμοδιότητες του παλαιού Υ.Ε.Ν. σε τρία υπουργεία. Ήτανε στραβό το κλίμα το έφαγε και ο γαίδαρος. 3) Με το πρόσχημα των περιβαλλοντικών προβλημάτων ακύρωσε το τεράστιο αναπτυξιακό έργο του αγωγού Μπουρ-

γκάς – Αλεξανδρούπολης. 4) Αδρανεί στον χαρακτηρισμό των Α.Ο.Ζ. στο Αιγαίο και την Μεσόγειο και ιδίως σε σχέση και με το Καστελόριζο και έτσι απεμπολεί ένα σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης. Γιατί συνέβησαν αυτά;

Οι ενέργειες και παραλήψεις υπό στοιχείο (1) μπορεί να οφείλονται α) Στον πανικό της Κυβέρνησης, όταν ανέλαβε την εξουσία. Όμως αυτό διαψεύδεται από τον διοικητή της Τ.τ.Ε., ο οποίος εγκαίρως ενημέρωσε το κ. Παπανδρέου, συνεπώς δεν ήταν δυνατόν να υπάρχει πανικός. β) Στην απειρία και ανικανότητα της κυβέρνησης. Αυτό δεν μπορεί να αποκλεισθεί εντελώς, αλλά είναι ελάχιστα πιθανόν. Ο πρωθυπουργός, όπως διατυμπάνιζε, είχε άμισθους συμβούλους τα κορυφαία Νόμπελ οικονομίας Γκρούγκμαν και Στρίγκλιτς, που εξόρκιζαν τις πολιτικές που ακολουθήθηκαν. γ) Συνεπώς η μοναδική απάντηση στο «γιατί» είναι μια. Τόσον ο πρωθυπουργός, όσον και ο υπουργός Οικονομικών ήταν και είναι συνειδητά νεοφιλελεύθεροι (ασχέτως του αυτοχαρακτηρισμού τους ως σοσιαλιστών) και οι πολιτικές αυτές ακολουθήθηκαν ενσυνείδητα και ίσως πιλοτικά. Θέλησαν να εφαρμόσουν το δόγμα του ΣΟΚ πιλοτικά με στόχο την εφαρμογή του και στις λοιπές χώρες της Ευρώπης, σε συνεργασία με τα νεοφιλελεύθερα ρεύματα της Βρετανίας, των ΗΠΑ και της Γερμανίας. Η Ιρλανδία ακολούθησε και ακολουθούν Πορτογαλία και Ισπανία. Η Ελλάδα είναι το πειραματόζωο.

Οι ενέργειες και παραλήψεις υπό στοιχείο (2) είναι προδήλως αποτέλεσμα της ανικανότητας των κυβερνώντων και ίσως της ανάγκης να πρωτοτυπήσουν με αλλαγές ονομασιών και άλλα αστεία. Η ακύρωση του αγωγού μπορεί να οφείλεται σε πραγματικές ευαισθησίες; Αποκλείεται. Μια κυβέρνηση του συμφωνεί στην ματαιωθείσα επένδυση του Αστακού, με τις καταστροφικές επιπτώσεις, δεν είναι δυνατόν να αρνείται ένα έργο ουσιαστικά περιβαλλοντικό. Η μοναδική εξήγηση είναι η υποταγή του κ. Παπανδρέου στις επιθυμίες των Η.Π.Α., που εξ αρχής ήταν αντίθετες με τον αγωγό.

Η αδράνεια στον χαρακτηρισμό Α.Ο.Ζ. ιδίως προς την Τουρκία είναι προδήλως αποτέλεσμα ενός ενδόμυχου φόβου έναντι της Τουρκίας. Τα

τελευταία χρόνια η Ελλάδα κάνει συνεχείς παραχωρήσεις προς την Τουρκία, η οποία σε τίποτε δεν υποχωρεί. Αυτό πρέπει να σταματήσει. Και κυρίως να σταματήσει η άσκηση εξωτερικής πολιτικής με τις «κουμπαριές» του κ. Καραμανλή και τα «ζεϊμπέκικα» του κ. Παπανδρέου. Και κάτι ακόμη. Οι πολιτικές μας έναντι της Τουρκίας επιβάλλεται να είναι ανεξάρτητες από τα συμφέροντα των ΗΠΑ.

Στο σημείο αυτό ήλθε η ώρα να πούμε τι μέλλει γενέσθαι. Έχω την γνώμη ότι παρά τις κυβερνητικές παλινωδίες και τις αστοχίες, υπάρχουν ακόμη περιθώρια δράσεων για έξοδο από την κρίση. Βάρος στην ανάπτυξη (υπάρχουν τεράστιες δυνατότητες) και καθαρές κουβέντες με τους εταίρους και τους δανειστές μας. Θέλουμε να σας πληρώσουμε αλλά με τους όρους που μας έχετε επιβάλει δεν μπορούμε. Μείωση του χρέους κατά 30%, επιμήκυνση πληρωμής, μείωση των επιτοκίων. Κανένας δεν θα χάσει. Για τα ασφαλιστικά μας ταμεία που έχουν ελληνικά ομόλογα μια ειδική μέριμνα. Τον δρόμο τον έδειξε ο σοσιαλιστής {αυτός πραγματικός} πρόεδρος του Ισημερινού Κορέα. Συνέστησε διεθνή επιτροπή διακεκριμένων οικονομολόγων που απέδειξε ότι το δημόσιο χρέος της χώρας τους ήταν «απεχθές» ή «ανήθικο» και εξόφλησε τους πιστωτές με το 30% του ονομαστικού χρέους και αυτοί του «φίλησαν» το χέρι. Βέβαια για την Ελλάδα, μέλος ενός τεράστιου νεοφιλελεύθερου κλαμπ, της Ε.Ε. και της ευρωζώνης τα πράγματα δεν είναι τόσο εύκολα. Αλλά έστω ας είχαμε μια τέτοια απειλή για τα αρπακτικά της Ευρώπης.

Για όλους τους παραπάνω λόγους άρχισα την ομιλία μου με τα «Τείχη» του Καβάφη. Οι κυβερνήτες της τελευταίας 30ετίας «μας έκλεισαν από τον κόσμο έξω». Και συνεχίζουν να επιτίπουν επί των αναίτιων της κρίσης και αυτών που δεν έχουν ούτε κατέχουν.

(ΟΜΙΛΙΑ ΠΟΥ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕ Η ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΣΤΗΝ ΕΣΤΙΑ ΜΟΥΣΩΝ ΝΑΟΥΣΑΣ - 9/3/2011)

Γιάννης Λίτος Ελπίδα μου Βικτόρια

Πώς γίνεται όταν σε Κοιτώ η καρδιά μου να
τρεμοπαίζει;
είναι Απέραντος γιαλός τα μάτια σου κάθε φορά
που με αγγίζουν.
Δεν με ξέρεις! Μόνο με κοιτάζεις. Εγώ όμως σε
ξέρω.
Δεν είμαι ο πατέρας σου.
Δεν είμαι ο αδερφός σου.
Ούτε ένας απλός σου φίλος.
Είμαι μια σκιά που θέλει μόνο να σε θωρεί, που
θέλει να 'σαι ευτυχισμένη.
Δεν επιζητώ τίποτα από σένα.
Προσδοκία καμιά δεν έχω.
Μόνο να με αφήνεις να σε βλέπω.
Τίποτε άλλο!
Κατέληξαν άραγε οι δύο φιλόσοφοι που
βρίσκεται η αλήθεια, εδώ ή στον ουρανό.
Θα καταλήξω άραγε κι εγώ πού βρίσκεσαι εσύ;
Εδώ στη γη ή στα ουράνια μαζί με τους Αγίους,
Αγία μου.

Ελπίδα μου Βικτόρια
δώρισέ μου μια ελπίδα για να ζω.
Πλέον, δεν έχω άλλη χαρά
πάρα μόνο να 'μαι δίπλα σου.
Άσε με να 'μαι σιμά σου
και υπόσχομαι πως δεν θα σε ενοχλώ,
μονάχα θα σε αγαπώ ' βουβά.
Αναμένω έναν οiwνό, έναν γλυκύτατο οiwνό,
να μου αναγγείλει την αγάπη.
Δεν ξέρω αν το σώμα συμβαδίζει με το μυαλό.
Δεν ξέρω αν η ψυχή την αγάπη αντέχει.
Το μόνο που ξέρω είναι πως όταν η φωνή σου
γαργαλάει το σώμα μου
ο κόσμος τριγύρω μου μοιάζει πιο ζωντανός...

Ελπίδα μου Βικτόρια
ανατέλλει η καρδιά στο χαμόγελό σου
δύει, όμως, η ψυχή όταν φανερά λυπάσαι.
Γιατί πρέπει ένα δάκρυ σου να προκαλεί
καταιγίδα;
Είμαι εγώ που κάθομαι στη βροχή.
Είμαι εγώ που σε βλέπω να κλαις.
Γιατί να μην μπορώ να σταματήσω την βροχή;
Γιατί να μην μπορώ να σβήσω τη στεναχώρια
από το πρόσωπό σου;
Γιατί κάθομαι και τα παρακολουθώ όλα αυτά;
Είναι άρωμα ο έρωτας που την καρδιά διεγείρει.
Φοβάμαι όμως...
Φοβάμαι...
Φοβάμαι μήπως σπάσω το μπουκαλάκι, που τη
μαγεία φυλάει, και δεν μπορέσω να το οσμιστώ
ξανά...

Θα υπάρξει άραγε για με μια ελπίδα;
Μια ελπίδα να με δεις
Μια ελπίδα να με νιώσεις.
Δεν επιζητώ τίποτα από 'σενα.
Μονάχα μια ματιά.
Μονάχα ένα χάδι.
Μονάχα ένα φιλί.
Θεέ μου, τι γλυκό που θα 'ναι!
Ένας ωραίος Τρόπος να βρει κανείς το θάνατο.
Θα Ήμουν όμως τότε ευτυχής;
Ελπίδα μου, Βικτόρια...

ΚΡΑΝΕΙΑ

Στυλιανίδης Δ¹, Θεριός Γ², Σιμώνης Α³, Μπίσης Δ⁴

- 1.Επ. Δ/ντής Ινστιτούτου Φυλλοφύλων Δένδρων.
2. Καθηγητής Δενδροκομίας Γεωπονικής Σχολής Α.Π.Θ.
3. Επ. Δ/ντής Ινστιτούτου Εδαφολογίας Θεσ/νίκης
4. Επ. Δ/ντής Ινστιτούτου Προστασίας Φυτών Βόλου.

Εισαγωγή

Cornus. L. η επιστημονική της ονομασία

(Κόρνος) Κράνεια, Κρανεία, Κρανία, Κρανέα, είναι οι ονομασίες που χρησιμοποιήθηκαν από τους Αρχαίους Έλληνες. Σήμερα χρησιμοποιείται η ονομασία «Κρανεία». Ο καρπός από τους αρχαίους ονομάζονταν Κράνειον και Κράνεον και σήμερα κοινώς Κράνο. Μια άλλη ονομασία του κράνεου που δεν είναι γνωστή σήμερα είναι η «Πίτταξις» την ετυμολογία της οποίας δεν γνωρίζουμε.

Η κρανεία, συνήθως θάμνος, αλλά και δένδρο, είναι γνωστή από αρχαιοτάτων χρόνων, κυρίως για το πολύτιμο ξύλο της και λιγότερο για τον καρπό της, ο οποίος θεωρείτο ως ευτελέστατος ποιοτικώς (7,8). Ακόμη και επί των ημερών μας, η ίδια άποψη επικρατούσε μέχρι πρότινος, εντεύθεν και το λεγόμενον «πήγαινε να φας κρίνα» Παρά την επικρατούσα στους αρχαίους άποψη, ότι ο καρπός της κρανείας, είναι άνευ αξίας, ο Ιπποκράτης, ο πατέρας της Ιατρικής, κατέτασσε θετικώς τα κρίνα μεταξύ των εδώδιμων καρπών (Ιπποκρ. VI, 563) (8).

Η κρανεία ανήκει στην οικογένεια των κορνιδών με 40 είδη κατά τον Καββάδα(7), 45 ή και 50 κατ' άλλους συγγραφείς (1). Τα είδη αυτά αναπτύσσονται στις εύκρατες περιοχές του βορείου ημισφαιρίου, εκτός από ένα που είναι ιθαγενές της Περούβιας. Ο καρπός (κράνο) είναι δρύπη: (7)

Η κρανεία που σήμερα όλοι γνωρίζουμε και χρησιμοποιούμε τους καρπούς και το ξύλο της, είναι η καλούμενη «Κόρνος ο άρρην (Cornus

mascula), με κίτρινα άνθη και καρπούς κόκκινους (3.4.7.8). Ένα δεύτερο είδος που υπάρχει στη χώρα μας, είναι η «κρανεία η θήλεια» η ονομαζόμενη από τον Θεόφραστο «θηλυκράνεια» η οποία κοινώς ονομάζεται «αγριοκρανεία» ή «μαυροβεργιά» ή «μαυροβέργι». Ο καρπός αυτής της κρανείας θεωρείται μη βρώσιμος. Από τα σπέρματα των πυρήνων αυτού του είδους, λαμβάνεται δι' εκθλίψεως, λάδι χρήσιμο προς φωτισμό και παρασκευή σαπουνιού. Και αυτού του είδους το ξύλο είναι σκληρό και χρησιμοποιείται ιδίως προς κατασκευή λαβών εργαλείων και γεωργικών οργάνων. Η επιστημονική ονομασία του είδους είναι «Cornus sanguinea». Οι βλαστοί της είναι αιματόχρωμοι, οι καρποί κυανόμελανοι και τα άνθη λευκά. Οι καρποί δεν είναι βρώσιμοι.(7)

Προέλευση ονομασίας της Κρανείας.

Η επικρατέστερη άποψη είναι αυτή της λέξης «Κραναός». Η λέξη «Κραναός», όπως αναφέρεται στο λεξικό «Πάπυρος», είναι ανετυμολόγητη. Έχει πολλές έννοιες, όπως τραχύς, ανώμαλος, πε-

τρώδης, βραχώδης, σκληρός. Η τελευταία αυτή λέξη «σκληρός» φαίνεται να είναι η καθοριστική, γιατί το ξύλο της κρανείας είναι εξαιρετικά σκληρό και ανθεκτικό. Την ίδια ρίζα έχουν και οι λέξεις «Κράνος των στρατιωτών», «Κρανίο του ανθρώπου», ακόμη και το «Κάρυον», (καρύδι). Για το κάρυον αναφέρεται ότι παράγεται από τη ρίζα ΚΑΡ, η οποία, όπως και η ρίζα ΚΡΑ εσήμαινε, τραχύς, σκληρός. Στην Σανσκριτική: Καρ-ακας = κοκκοκάρυον και Λατινιστί "car-ina" = κέλυφος καρύου. (8,9,12,14)

Κραναός βέβαια, ήταν και ο δεύτερος ή ο τρίτος βασιλιάς των Αθηνών, ο οποίος υπερείχε σε δύναμη όλων των Αθηναίων (1531 – 1522) π.Χ. Απ' αυτόν οι κάτοικοι της Αττικής εκαλούντο Κραναοί, Κραναοί παίδες και Κραναοί πολίτες. Οι δυο κόρες του Κραναού έφεραν ονόματα από την ίδια ρίζα, ήτοι Κραναίχη και Κρανάη.

Την ονομασία Κρανάη ή Κραναή έφερε ο παλαιότερος Πελασγικός συνοικισμός περί τα Δ. Κράσπεδα της Ακροπόλεως των Αθηνών και του λόφου των Μουσών, όπου κατά την παράδοση ο τάφος του Κραναού. Κραναία υπήρξε προσωνυμία της Αθηνάς στη Φωκίδα. (8,12,13) Δεν αναφέρεται βέβαια πουθενά κάποιος συσχετισμός του βασιλιά Κραναού, καθώς και των άλλων ονομάτων με την λέξη «Κραναός» απ' όπου και πήρε την ονομασία το δέντρο της κρανείας. Θεωρούμε όμως ότι κάτι τέτοιο δεν μπορεί να αποκλεισθεί και είναι σκόπιμο να διερευνηθεί από τους αρμοδίους.

Οι χρήσεις της Κρανείας σαν ξύλο και σαν καρπός.

Όπως αναφέρθηκε στην αρχή, στην αρχαιότητα, το ξύλο της κρανείας ήταν εκείνο που κυρίως την ανέδειξε. Ο Όμηρος αναφέρει ότι ο περίφημος Δούρειος Ίππος, με τον οποίον αλώθηκε η Τροία, ήταν κατασκευασμένος από ξύλο κρανείας. «*Εν τη Ίδη τη Τρωική Κρανείας εν Απόλλωνος άλσει πεφυκυίας τους Έλληνας εκτεμείν ες του ίππου του δουρείου την ποίησιν*» (1,8) (Οι Έλληνες κατασκεύασαν το Δούρειο Ίππο με ξύλο κρανείας που φύτρωνε στο ιερό δάσος του Απόλλωνα στο όρος Ίδη της Τροίας). Τα όπλα

της εποχής, δόρατα και τόξα, κατασκευάζονταν από ξύλο κρανείας. Η λέξη κρανεία ταυτίζεται με αυτό το δόρυ. Κρανεϊκός εκαλείτο παν πεποιημένος εκ ξύλου κρανείας, όπως το ακόντιο. Η κατασκευή τόξων στηριζόταν στο γεγονός, ότι το ξύλο της Κρανείας καμπτόμενο δεν θραύεται. Ωστόσο, για να καταστεί δυνατή η απαιτούμενη κάμψη για την κατασκευή του τόξου, έπρεπε το ξύλο να θερμανθεί, οπότε και καθίστατο επαρκώς ευλύγιστο. Τη σκληρότητα και αντοχή του ξύλου της κρανείας, τη συναντούμε στη λαϊκή παροιμία «*Κρανεία που σε χρειάζεται*», η οποία αναφέρεται επί των αξίων τιμωρίας. Αλλά και όταν κάποιος θέλει να εκτελέσει κάποια πράξη η οποία απαιτεί σωματική, ενίοτε και πνευματική ικανότητα, κυρίως δε τόλμη και αποφασιστικότητα, λέγεται: για να το κάνει αυτό πρέπει να έχει καρδιά από κρανεία. Μερικοί αναφέρουν και άλλα μέρη του σώματος.

Ένα είδος όπλου αμύνης, υπήρξαν κατά το παρελθόν οι βέργες κρανείας κατά των σκύλων, ιδίως κατά τα κάλαντα των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς. Μόνο βέργες κρανείας εξασφάλιζαν αποτελεσματική άμυνα, γιατί δεν έσπαζαν. Οι βέργες καψαλίζονταν στη φωτιά για να αποσπασθεί ο φλοιός. Στη συνέχεια με ξυλοφάγο και ένα γυαλί λειαινόταν κάθε ανωμαλία που υπήρχε, ιδίως στους κόμβους. Οι καθαρισμένες από το φλοιό βέργες, τυλίγονταν με εφημερίδες στις οποίες έβαζαν φωτιά. Από το κάψιμο των εφημερίδων οι βέργες έπαιρναν ένα χρυσοκίτρινο χρώμα. Έτοιμες για τα κάλαντα.

Ο φλοιός του ξύλου πολλών ειδών και κυρίως του είδους *Cornus florida*, γνωστό σε εμάς ως κρανία η ευανθής, είδος εξωτικό-διακοσμητικό, έχει αντιπυρετικές ιδιότητες, οι οποίες οφείλονται σε μια ουσία που φέρει την ονομασία «Κιγχόνη» και είναι συγγενής με την κινίνη. Τόσο ο φλοιός, όσο και τα αρτίβλαστα κλαδιά, μασόμενα υποβιβάζουν τον πυρετό (7,8,11). Φλοιός κονιοποιημένος, αποτελεί πολύτιμη τονωτική, απολυμαντική και καθαρτική οδοντόσκονη. Αφέψημα δε τούτου με θεϊκό σίδηρο, αποτελεί αρίστη μελάνη (7) και ο φλοιός των ριζών παρέχει σαρκόχρωα χρωστική ουσία. Το ξύλο εκχυλίζόμενο θεραπεύει την ψώρα των σκύλων. Εξ ου και το αγγλικό όνο-

μα «Dog – Wood» ήτοι σκυλόξυλο της κρανειαίας(7).

Ο καρπός της κρανειαίας, το κράνο της σημεριν, ή το κράνεον ή πίτταξιν των αρχαίων Ελλήνων, είναι ένας μικρού μεγέθους καρπός, από 2.0 – 7.0 γραμμάρια, με κόκκινο ή και προς μελανό χρώμα, υπόξινο, με πολλές τανίνες (στυπτικός) αλλά βρώσιμος, ιδίως όταν είναι πλήρως ώριμος. Σαν νωπός καρπός δεν καταναλώνεται ευρέως. Οι Αρχαίοι Έλληνες όπως προαναφέρθηκε,

θεωρούσαν τα κράνα ευτελέστατη τροφή κατάλληλη για τούς χοίρους. Στον Όμηρο αναφέρεται ότι η Κίρκη παρέθεται στους συντρόφους του Οδυσσέα τους οποίους μεταμόρφωσε σε χοίρους, καρπών κρανειαίας και άκυλον βάλανον όπως αναφέρεται παρακάτω: «Ως οι μεν κλαίοντες έρχατο, τοισί δε Κίρκη παρ' ρ' άκυλον βάλανον τε βάλε καρπών τε κρανείης έδμεναι, οια σύες χαμαιαινάδες αιεν έδουσιν» (Ομ. Οδύς. Κ 241-243) (1.8). («Και αυτοί αποκλεισμένοι εκεί θρηνούσαν και η Κίρκη τούς ρίχνει βαλανίδια από πουρνάρια και καρπούς κρανειαίας να φαν όπως τα χαμοκύλιστα γουρούνια»).

Όπως αναφέρθηκε η άποψη του Ιπποκράτη για την αξία των κράνων ήταν αντίθετη. (Ιπποκ. VI, 563). Οι σημερινές γνώσεις γύρω από τη διατροφική αξία των κράνων, δικαιώνουν τον αλάνθαστο και αζεπέραστο ανά τους αιώνες Ιπποκράτη. Μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε στο Εργαστήριο Βιολογίας Οπωροκηπευτικών του Α.Π.Θ πάνω σε 100 περίπου δείγματα νωπών καρπών, τα κράνα είχαν την υψηλότερη τιμή αντιοξειδωτικής δραστηριότητας(15). Για να γίνει αντιληπτό το μέγεθος αυτών των τιμών παρατίθενται αντίστοιχες τιμές και από άλλα είδη και ποικιλίες νωπών καρπών (πίνακας 1).

Εκτός από την αντιοξειδωτική δραστηριότητα, μετρήθηκαν εννέα ανόργανα θρεπτικά στοιχεία σε τρία δείγματα κράνων και παρατίθενται προς σύγκριση με οκτώ δείγματα άλλων νωπών καρπών, στον πίνακα 2

Τα στοιχεία του πίνακα είναι ενδεικτικά γιατί τα δένδρα της κρανειαίας βρίσκονται μέσα στα δάση, σε εδάφη ακαλλιέργητα, αλίπαντα και μη αρδευόμενα, σε αντίθεση με τους άλλους καρπούς που προέρχονταν από συστηματικούς οπωρώνες όπου εφαρμόζονται κλαδεύματα λιπάνσεις, αραιώματα καρπών, αρδεύσεις, που επηρεάζουν σοβαρά τα επίπεδα των ανόργανων θρεπτικών στοιχείων.

Ωστόσο από τα ενδεικτικά αυτά στοιχεία, φαίνεται ότι τα κράνα κατέχουν μια θέση ανάμεσα στους άλλους νωπούς καρπούς, είτε υπερέχοντα σε ορισμένα στοιχεία, είτε υστερούντα από κάποιους καρπούς. Διαφαίνεται μια τάση υπεροχής των κράνων ως προς το στοιχείο κάλιο, αν φυσικά αυτή δεν είναι τυχαία σε κάποιο βαθμό. Υστερούν μόνο έναντι των καρπών βερικοκιάς ποικιλίας Μπεμπέκου, η οποία όπως είναι γνωστό από άλλες εργασίες οι καρποί της είναι πολύ πλούσιοι σε κάλιο, σε σημείο να δημιουργείται πρόβλημα ισοζυγίου με άλλα θρεπτικά στοιχεία και κυρίως με το ασβέστιο. Είναι δε γνωστό ότι το κάλιο εί-

ναι το στοιχείο το οποίο χρειάζεται ο οργανισμός του ανθρώπου σε μεγάλη ποσότητα, μεγαλύτερη κάθε άλλου στοιχείου. Το κάλιο συμβάλλει στη διατήρηση της ισορροπίας των υγρών του σώματος, στη διατήρηση του καρδιακού ρυθμού και στη μεταφορά των νευρικών ώσεων (παλμών).

Από τα εκτεθέντα λίγα στοιχεία στους δύο πίνακες, φαίνεται πολύ καθαρά ότι τα κράνα δεν είναι ένας ευτελέστατος καρπός κατάλληλος για χοίρους, αλλά ένας καρπός πολύτιμος και ίσως μελλοντικά αποδειχθεί πολυτιμότερος εάν συνεχιστεί η έρευνα γύρω από τα διατροφικά του αλλά και τα φαρμακευτικά του στοιχεία.

Χρήσεις των κράνων

Τα κράνα στη χώρα μας μπήκαν ήδη στο χώρο της έρευνας, αλλά και της εφαρμογής. Είναι αρκετοί αυτοί που ασχολούνται με την παρασκευή

διαφόρων προϊόντων από τα κράνα. Ο Διαμαντής (2010) σε σχετικό άρθρο του για την κρανεία που δημοσιεύτηκε στο περιοδικό ΕΘΙΑΓΕ, τεύχος 36, 2009 αναφέρεται στο συμπυκνωμένο χυμό κράνων που ήδη κυκλοφορεί στην Ελληνική αγορά, ο οποίος πίνεται ως αναψυκτικό σε αναλογία με νερό 1:5. Προστίθεται στο τσάι, το γιαούρτι, το ταχίνι, τα παγωτά, σε κέικ με λεμόνι στα ψητά, σε μίξη με λεμόνι ή βαλσάμικο σε σαλάτες και γρανίτες. (2)

Από κράνα, εδώ και πολλά χρόνια, παρασκευάζεται ωραιότατη μαρμελάδα, σε ορισμένες δε περιοχές της χώρας και εξαιρετικό γλυκό κουταλιού (πηγή: Κυριακή στο χωριό τηλεοπτική εκπομπή) Για την παρασκευή γλυκού κουταλιού, κατάλληλα είναι τα μεγαλόκαρπα κράνα όπως είναι των ποικιλιών «ΗΛΕΚΤΡΑ» ΚΑΙ «ΝΤΟΥΛΙΑ 1». Μαζί με άλλα φρούτα, επίσης κάνει πολύ ωραία κομπόστα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.

ΤΙΜΕΣ ΑΝΤΙΟΞΕΙΔΩΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΤΕΣΣΑΡΩΝ ΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΚΡΑΝΩΝ ΣΕ ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΕΣ ΤΙΜΕΣ ΟΚΤΩ ΔΕΙΓΜΑΤΩΝ ΝΩΠΙΩΝ ΚΑΡΠΩΝ

A/A	ΕΙΔΗ – ΠΟΙΚΙΛΙΕΣ	μ mol
1	Κράνα Ντούλια ¹ (μεγαλόκαρπα)	54,8
2	Κράνα Ντούλια ² (μικρόκαρπα)	100,8
3	Κράνα Ηλέκτρα	99,6
4	Κράνα από περιοχή Νάουσας	76,1
5	Βερίκοκα	2,0 έως 3,5
6	Φράουλες	48,0
7	Ροδάκινα	7,0 έως 17,02
8	Αχλάδια	20,0 έως 29,60

ΠΙΝΑΚΑΣ 2 .

ΤΙΜΕΣ ΑΝΟΡΓΑΝΩΝ ΘΡΕΠΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΣΕ ΤΡΙΑ ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΚΡΑΝΩΝ ΚΑΙ ΟΚΤΩ ΑΝΤΙΣΤΟΙΧΑ ΑΛΛΩΝ ΝΩΠΙΩΝ ΚΑΡΠΩΝ.

A/A	ΕΙΔΟΣ - ΠΟΙΚΙΛΙΑ	N%	P%	K%	Ca%	Mg%	M n ppm	B ppm	Z n ppm	Fe ppm
1	Κράνα Ηλέκτρα	0,50	0,08	1,32	0,016	0,039	4,0	9,0	5,0	45,0
2	Κράνα Πολυδενδρίου	0,27	0,11	1,46	0,022	0,057	2,0	12,0	8,0	63,0
3	Κράνα 15 ^{ης} Ιουλίου	0,55	0,09	1,24	0,020	0,060	2,0	10,0	5,0	42,0
4	Αχλάδια Abatefetel	0,30	0,09	0,78	0,026	0,030	2,1	18,4	8,2	36,2
5	Αχλάδια Κρυστάλλια	1,00	0,06	0,63	-	-	2,5	20,8	9,2	45,0
6	Μήλα Golden delicious	0,30	0,05	0,40	0,032	0,023	2,8	17,7	3,2	29,9

Το λικέρ από κρίνα είναι γνωστό εδώ και πολλές δεκαετίες. Κάθε οικοκυρά φρόντιζε να κάνει το λικέρ του σπιτιού από κρίνα. Σήμερα βέβαια παρασκευάζουν λικέρ από πολλά φρούτα, όπως βύσσина, φράουλες, ρόδια, πεπόνια, καρυδάκια, σπέρματα βερίκοκου, αμύγδαλα και πολλά άλλα. Το λικέρ όμως από τα κρίνα φαίνεται ότι είναι στην κορυφή. Εκτός από τις οικοκυρές, λικέρ από κρίνα, άρχισαν να παρασκευάζουν μικρές βιοτεχνίες η κάθε μία από τις οποίες έχει το δικό της τύπο, τη δική της ιδιαίτερη ποιότητα. Γεύση και άρωμα είναι τα δυο στοιχεία που συνθέτουν την ιδιαίτερη αξία του λικέρ. Συνήθως για την απόκτηση του αρώματος προστίθενται είτε τεχνητές είτε φυσικές αρωματικές ουσίες.

Σε πολλές περιοχές της χώρας είναι γνωστό και καλλιεργείται ως ανθοκομικό φυτό το με το όνομα «αρμπανόρριζα» ή «γλυκολούλουδο», του οποίου η επιστημονική ονομασία είναι «πελαργόνιο το ηδύοσμο». Στο βοτανικό λεξικό του Καββάδα αναφέρονται και τα ονόματα «αρμπανέλλι» και αρμπακανέλλα. Το πελαργόνιο πέρα από τα γλυκά του κουταλιού, προσδίδει εξαιρετικό άρωμα και στο λικέρ. Ο Γεωπόνος κ. Κων. Τσιτλακίδης με τη σύζυγό του, επιδίδεται συστηματικά στη χρήση του πελαργονίου (αρμπανόρριζα) σε διάφορους τύπους λικέρ με μεγάλη επιτυχία.

Το πελαργόνιο (αρμπανόρριζα) δεν είναι το μόνο αρωματικό φυτό στη χώρα μας. Στο βιβλίο «Αρώματα και γεύσεις από το Βοτανικό κήπο» των Ελεν. Μαλούπα και Μαρίας Στικούδη, μπορεί να βρει κανείς και άλλα αρωματικά φυτά (5.6.10.12.13)

Ο εκ των συντακτών του παρόντος άρθρου κ. Στυλιανίδης μεταφέρει τις εμπειρίες που απέκομισε γύρω από το λικέρ κατά τις επισκέψεις του στην Ισπανία. Το 1977 στο Reus, σε ένα συνέδριο για την Αμυγδαλιά, κατά τη διάρκεια γεύματος σε μοναστήρι που έγινε μουσείο, προσήλθε ιδιοκτήτης βιοτεχνίας παρα-

σκευής λικέρ και προσέφερε στους συνέδρους ένα εξαιρετικό λικέρ που απέσπασε το θαυμασμό όλων. Πολλοί ήταν που ζήτησαν πληροφορίες για την παρασκευή του. Ο παρασκευαστής απήντησε απλά ότι παρασκευάζεται από έναν αριθμό αρωματικών φυτών. Το 1990 ευρισκόμενοι στη Zaragoza στο Ινστιτούτο Δενδροκομίας μετά το γεύμα στην Καντίνα, μας προσεφέρθη ένα εξαιρετικό λικέρ. Η ονομασία του ήταν «Pacharan». Παρασκευάζεται από ένα άγριο φρούτο γνωστό σ' εμάς ως «Τσάπρουνο» (*prunus spinosa*). Στη φιάλη αναγράφεται: Pamplona – Navarra. Εκεί υφίστανται τα εργοστάσια παρασκευής, καθώς και εκτεταμένες φυτείες τσαπρουνιάς που ωριμάζουν από τον Ιούλιο έως τον Οκτώβριο. Το pacharan διακινείται σε όλη την Ισπανία.

Διερωτώμεθα, μήπως θα έπρεπε να γίνει κάτι ανάλογο με τα κρίνα στη χώρα μας; Χρειάζεται πρώτα απ' όλα μια ανάληψη πρωτοβουλίας από το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το ΕΘΙΑΓΕ για τη μελέτη των γενοτύπων που υπάρχουν στη χώρα. Να γίνουν οι κατάλληλες επιλογές οι οποίες να συγκεντρωθούν στο Ινστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων και στο Ινστιτούτο Δασικών Ερευνών, όπου και θα μελετηθούν. Να παρασκευασθεί ένας καλός τύπος λικέρ από έμπειρους Τεχνολόγους. Μέχρι σήμερα, μόνον ιδιωτική πρωτοβουλία υπήρξε προς την κατεύθυνση αξιοποίησης της κρανιειάς. Ο Κωνσταντί-

νος Ντούλιας στην Κυψέλη Ημαθίας επιτέλεσε ένα σημαντικό έργο και στον τομέα του φυτικού υλικού αλλά και στον τομέα της μεταποίησης.

Ο Γεωπόνος Κων. Γεωργιάδης, εδώ και πολλά χρόνια επεσήμανε στα βουνά του Βερμίου την μεγαλόκαρπη κρανεία στην οποία έδωσε το όνομα «Ηλέκτρα». Ένας αριθμός ατόμων στην Ημαθία ασχολείται με τη συλλογή και εμπορία των κράνων και συγχρόνως επισημαίνει αξιόλογα άτομα κρανείας. Η 15^η Ιουλίου (εποχή ωρίμασης) επισημάνθηκε από τους ανθρώπους αυτούς. Είναι ήδη γνωστό σ' αυτούς ότι υπάρχουν κρανείες των οποίων οι καρποί ωριμάζουν από τον Ιούλιο έως τον Οκτώβριο. Υπάρχουν κρανείες που η παραγωγικότητα τους είναι πολύ μεγάλη, άλλες που οι καρποί των έχουν πολύ καλή συντηρησιμότητα και άλλες με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των καρπών που τους ανεβάζουν σε υψηλό επίπεδο ποιότητας. Ας αξιοποιηθούν αυτοί οι αφανείς εργάτες της έρευνας.

Οι Αρχαίοι Έλληνες έδωσαν έμφαση στο ξύλο της κρανείας και το αξιοποίησαν στον ύψιστο βαθμό. Εμείς οι νεοέλληνες ας προσπαθήσουμε να αξιοποιήσουμε τον πολύτιμο καρπό της κρανείας, αυτός θα μας ανταμείψει.

Ευχαριστίες. Η μετάφραση των αρχαίων κειμένων έγινε από την καθηγήτρια – φιλόλογο κ. Έλλη Παυλίδου – Παπαγεωργίου. Η κ. Παυλίδου μας παρείχε και πολλές άλλες ενδιαφέρουσες πληροφορίες. Οι συντάκτες του παρόντος εκφράζουν τις θερμές τους ευχαριστίες προς αυτήν.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1) Γεννάδιος. Π., 1959. Κρανεία, Κρανιά ή Κρανέα. Φυτολογικό Λεξικό Β έκδοσης μετά συμπληρωμάτων. Τόμος 2^{ος}, σελίς 551.

2) Διαμαντής. Σ., 2009. Κρανιά. Μια νέα σοβαρή εναλλακτική καλλιέργεια για ορεινές και ημιορεινές περιοχές στη χώρα μας. ΕΘΙΑΓΕ τεύχος 36/2009.

3) Εκπαιδευτική Ελληνική Εγκυκλοπαίδεια. Θετικές επιστήμες- φυτολογία. Κόρνος.

4) Θεόφραστος 1998. Κόρνος ο άρρηγ. Φυτολογικό Λεξικό κατά Θεόφραστο. Αρχαία Ελληνική Γραμματεία «οι Έλληνες», Τόμος ενδέκατος, σελίς 317. Εκδότης Οδυσσέας Χατζόπουλος.

5) Καββάδας Δ. Αρμπαρόριζα, πελαργόνιο το ηδύοσμον. Εικονογραφημένο Βοτανολογικόν Φυτολογικόν Λεξικόν. Τόμος Β'. Τύποις Γ.Π. Ξένου. Αθήναι.

6) Καββάδας Δ. Geranium. Εικονογραφημένο Βοτανολογικόν Φυτολογικόν Λεξικόν. Τόμος Ζ'. Τύποις Γ.Π. Ξένου. Αθήναι.

7) Καββάδας Δ. Κόρνος. Εικονογραφημένο Βοτανολογικόν Φυτολογικόν Λεξικόν. Τόμος Ε'. Τύποις Γ.Π. Ξένου. Αθήναι.

8) Λέτσας Α. 1957. Κρανεία, Κρανιά, ή Κρανέα (Cornus) Μυθολογία της Γεωργίας. Τόμος ΙΙΙ, σελίς 398 και 402.

9) Liddell and Scott 2001 Κρανός. Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής Γλώσσης. Μετάφραση εκ της Αγγλικής Ξεν. Μόσχου. Τόμος τρίτος. Εκδόσεις Ι. Σιδέρη.

10) Μαλούπα Ελένη, Μαρία Στικούδη 2009. Αρώματα και Γεύσεις από το Βοτανικό Κήπο. Ελληνικά αρωματικά φυτά και « η χρήση τους στη διατροφή Περιοδικό ΕΘΙΑΓΕ τεύχος 38/2009.

11) Μεγάλη εγκυκλοπαίδεια. Κρανιά η ευανθής. Τόμος ΙΕ' σελ. 116. Εκδοτικός Οργανισμός Φοίνιξ Ε.Π.Ε.

12) Ορθογραφικό και εγκυκλοπαιδικό λεξικό Ηλίου. Κρανός μυθικός βασιλιάς της Αττικής. Τόμος Κ-Ω σελ. 2519.

13) Ορθογραφικό και εγκυκλοπαιδικό λεξικό Ηλίου. Πελαργόνιο το εύοσμο (Αρμπαρέλλι ή αρμπαρόριζα) Τόμος Κ-Ω σελίς 3462. Εκδόσεις Ηλίου. Αθήναι.

14) Πάπυρος 2008. Κρανός Λεξικό της Ελληνικής Γλώσσας Τόμος 5^{ος}.

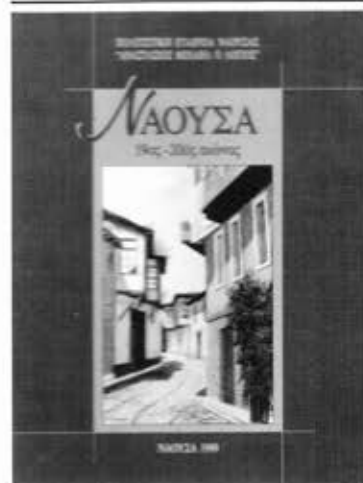
15) Petridis. A., Kokkouricou Magdalene, Sotiropoulos. Th., Stylianidis D. 2010 Antioxidant Activity of fruits Produced in North Greece. Hortscience 45 (9) 1341 – 1344.

*...βιβλία που δεν πρέπει να λείπουν από
την βιβλιοθήκη σας*

ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ ΣΤΟΥΓΙΑΝΝΑΚΗ
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ ΝΑΟΥΣΗΣ
ΑΠΟ ΤΗΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ ΜΕΧΡΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ
ΤΗΣ ΤΟ 1822
(ΚΑΤΑ ΑΝΕΚΔΟΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Δ. ΠΛΑΤΑΡΙΔΟΥ)

Σελ. 270, τιμή 20€

ΝΑΟΥΣΑ, 19ος-20ος αι.

Συλλογικό έργο που παρουσιάζει πτυχές της ιστορίας της
πόλης μετά την καταστροφή της το 1822 και μέχρι τον Β'
Παγκόσμιο πόλεμο

Σελ. 414, τιμή 25 € (χαρτόδ.) & 30 € (πανόδ.)

ΚΩΣΤΑ ΛΑΠΑΒΙΤΣΑ (ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ)
ΙΣΧΝΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ
Η ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΥΣΤΕΡΗ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Το βιβλίο αποτελεί συλλογή επιστημονικών μελετών που αφορούν
στην ανάπτυξη του καπιταλισμού στην Οθωμανική Αυτοκρατορία.
Επίκεντρο του ενδιαφέροντος είναι η περιοχή της Μακεδονίας και
κυρίως η πόλη της Νάουσας που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην καπι-
ταλιστική ανάπτυξη.

Σελ. 260, τιμή 20 €

ΔΙΑΘΕΣΗ: Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας Δημοτική βιβλιοθήκη τηλ. 23320 24102
Αλέξανδρος Οικονόμου τηλ. 23320 29380
Αποστέλλονται και με αντικαταβολή

